

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Specifika života v rekonstruovaných rodinách

Specific of living in stepfamilies

Linda Stupková

Vedoucí práce: Mgr. Barbara Valešová Malecová, Ph. D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

Prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Specifika života v rekonstruovaných rodinách* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6.4. 2024

Linda Stupková

Ráda bych poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Barbaře Malecové Valešové Ph.D. za její trpělivost, odborné vedení a cenné a užitečné rady. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přáteli, kteří mi byli při zpracování této práce velkou oporou. Velké poděkování patří také respondentům mé práce, kteří mi poskytli své důvěrné informace a nebáli se svěřit se svými životními příběhy.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá specifiky života rekonstruovaných rodin, které vznikají spojením svobodných rodičů, rodičů po rozvodu nebo po úmrtí jednoho z rodičů. Teoretická část se věnuje pojmu rekonstruovaná rodina a možným způsobům jejího vzniku. Zabývá se také vztahy v rekonstruované rodině a případnými problémy, se kterými se členové rodin mohou setkat. Cílem výzkumu praktické části je zmapování pohledů sourozenců na vyrůstání v rekonstruované rodině a jejich následné porovnání. Pro výzkum byl využit hloubkový polostrukturovaný rozhovor a k jeho analyzování metoda otevřeného kódování. Výsledky výzkumu představily vývoj rekonstruovaných rodin respondentů a také problémy, se kterými se respondenti ve svých rodinách setkali. Z výsledků vyplynulo, že každé dítě může vnímat rodinnou situaci odlišně, i přes to, že vyrůstá ve stejném prostředí jako jeho sourozenec.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rekonstruovaná rodina. Vztahy v rodině. Problémy v rekonstruované rodině. Sourozenci v rekonstruované rodině. Nevlastní rodič.

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with the specifics of life for stepfamilies arising from the union of single parents, parents after a divorce or the death of one of their parents. The theoretical part is devoted to the concept of a stepfamily and the possible ways of its formation. It also deals with relationships in a stepfamily and any problems that family members may encounter. The aim of the practical part is to map the siblings' views of growing up in a stepfamily and then compare them. An in-depth semi-structured interview was used for the research and its open-coding method was analyzed. The results of the research presented the development of stepfamilies of respondents, as well as the problems encountered by respondents in their families. The results revealed that each child may perceive the family situation differently, despite growing up in the same environment as their sibling.

KEYWORDS

Stepfamily. Relationships in the family. Problems in stepfamily. Siblings in stepfamily. Stepparent.

Obsah

Úvod	8
1 Vymezení pojmu rekonstruovaná rodina.....	10
1.1 Způsoby vzniku rekonstruovaných rodin	10
1.1.1 Rozvod rodičů	11
1.1.2 Úmrtí jednoho z rodičů.....	12
1.1.3 Svobodní rodiče a nový partner.....	12
1.2 Fáze vývoje rekonstruované rodiny.....	13
2 Vztahy mezi členy rekonstruované rodiny	15
2.1 Vztahy mezi novými partnery	17
2.2 Vztah dítěte s nevlastním rodičem	18
2.3 Vztah dítěte s nevlastním sourozencem	21
2.4 Vztah dítěte s rodičem, se kterým nesdílí domácnost	23
3 Problémy v rekonstruované rodině.....	25
3.1 Soupeření mezi sourozenci.....	25
3.2 Specifika výchovy rodičů	26
3.3 Žárlivost v rodině	28
3.4 Vzdor vůči přijetí nové autority	29
3.5 Problémy materiálního charakteru	30
3.6 Vztahy se širší rodinou	31
4 Výzkumná část	33
4.1 Metodologie výzkumu.....	33
4.1.1 Výzkumný problém	33
4.1.2 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	33
4.1.3 Výzkumné metody.....	33

4.1.4	Výzkumný soubor	35
4.2	Analýza a interpretace dat	36
4.2.1	Výchozí situace.....	36
4.2.2	Začátky rekonstruované rodiny	41
4.2.3	Vztahy.....	44
4.2.4	Výchova.....	52
4.2.5	Problémy v rekonstruované rodině.....	55
4.2.6	Pohled na rekonstruovanou rodinu	60
4.2.7	Respondent se specifickými poruchami učení v rekonstruované rodině.....	62
4.3	Diskuse	63
	Závěr.....	70
	Seznam použitých informačních zdrojů	72
	Seznam příloh.....	76

Úvod

V dnešní době je velká část naší společnosti tvořena rekonstruovanými rodinami. Ty vznikají, pokud se rodiče rozhodnou vytvořit novou rodinu po rozpadu té původní. Mezi nejčastější výchozí situace vzniku rekonstruované rodiny patří rozvod, úmrtí jednoho z rodičů nebo spojení svobodných rodičů. Na každou rodinu se nahlíží jako na celek, který by měl vzájemně spolupracovat. Je však potřeba věnovat se i jednotlivým členům, kteří mohou mít na celou situaci rozdílný pohled.

Odlišnosti mohou nastat také při budování rekonstruované rodiny, ve které se vyskytují děti s různě závažným znevýhodněním. Vzhledem k počtu rekonstruovaných rodin není tato situace ojedinělá, a je proto důležité pochopit, jak tyto rodiny fungují, aby jejich členům mohla být poskytnuta odpovídající podpora. Tvorba nové rodiny má na dítě velký vliv a může u něho vyvolat nové nečekané problémy. Ztíženo může být také budování vzájemných vztahů mezi novými členy rodiny, čímž se celý proces tvorby naruší a může mít negativní dopad na dítě. Je proto možné využít tuto práci v oblasti speciální pedagogiky k získání poznatků o rekonstruovaných rodinách a k seznámení se s okolnostmi charakteristickými pro tento typ rodin, které mohou být důležité pro výběr vhodné podpory.

Téma této bakalářské práce bylo zvoleno na základě vlastní zkušenosti, která vedla ke snaze dozvědět se více odborných informací a nahlédnout na tuto problematiku z dalších perspektiv. Dalším důvodem byla také snaha rozšířit povědomí o rekonstruovaných rodinách a ukázat, že i přesto, že sourozenci vyrůstají ve stejné rodině, mohou vnímat celou situaci odlišně.

Cílem této bakalářské práce je zmapování vzpomínek a názorů sourozenců na vyrůstání v rekonstruované rodině, porovnání jejich výpovědí a nalezení možných rozdílů a podobností v jejich pohledu na danou situaci.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část obsahuje tři kapitoly, které obsahují několik podkapitol. První kapitola práce se věnuje pojmu rekonstruovaná rodina a výchozím situacím vzniku rekonstruované rodiny. Druhá kapitola pojednává o vzájemných vztazích v rekonstruované rodině mezi jejími

jednotlivými členy a třetí kapitola se zaměřuje na problémy v rekonstruované rodině, se kterými se rodina může setkat.

Praktickou část práce tvoří kvalitativní výzkum. Pro získání informací byl využit hloubkový polostrukturovaný rozhovor a ke zpracování dat byla využita metoda otevřeného kódování. Do výzkumu byly vybráni čtyři respondenti, kteří pochází ze dvou odlišných rekonstruovaných rodin. Výsledky výzkumu jsou rozděleny do sedmi oblastí, které se následně dělí do dalších kategorií vytvořených pro přidělené kódy a obsahují poznatky, které tento výzkum přinesl. Tato část práce zahrnuje také následnou diskusi, ve které jsou uvedeny odpovědi na výzkumné otázky a probíhá zde porovnání nových zjištění s poznatky jiných autorů. Jsou zde uvedeny také limity výzkumu, které byly při realizaci tohoto výzkumu nalezeny.

1 Vymezení pojmu rekonstruovaná rodina

Na začátek práce je nezbytné definovat samotný pojem rekonstruovaná rodina, který může být nahrazován i jinými označeními jako jsou rodina doplněná, patchworková, sešivaná, komponovaná či nevlastní. Existuje několik definic, které se mohou lišit. Někteří autoři s označením „nevlastní rodina“ nesouhlasí z důvodu předpony – ne, která naznačuje pocit negativity. (Matějček, 1994). Jiní používají termín nevlastní jako synonymum pro rekonstruovanou rodinu.

Definice dle Sobotkové (2007, s. 180) zní: „*Termín nevlastní rodina označuje rodinu vzniklou po druhém či dalším sňatku aspoň jednoho z rodičů*“ a taktéž Valešová Malecová (2020, s. 187) uvádí, že: „*Rekonstruované rodiny vznikají po rozpadu původní rodiny rozvodem, po úmrtí jednoho z rodičů, případně jde o neúplnou rodinu svobodného rodiče, kdy rodič, který se stará o děti (dlouhodobě či krátkodobě), vytvoří rodinný svazek (nemusí být manželský)*“. Některé starší definice naopak stanovují rekonstruovanou rodinu jako rodinu potvrzenou sňatkem, kterou uvádí například Matějček (1994, s. 66) jako „*rodinné společenství, v němž jeden z manželského páru je vlastním biologickým rodičem dítěte, kdežto ten druhý je dítěti biologicky cizí a tedy nevlastní*“. Z těchto definic vyplývá, že názor autorů se může lišit.

Je však zřejmé, že dle moderních definic, manželství není podstatou rekonstruované rodiny. (Ganong, Coleman, 2017)

1.1 Způsoby vzniku rekonstruovaných rodin

Rekonstruované rodiny vznikají na základě výchozích situací jako jsou: rozvod rodičů, úmrtí jednoho z rodičů nebo svobodní rodiče a nový partner. V těchto případech může dětem do života vstupovat nová osoba, která se zapojuje do jejich výchovy, a tak i ona může ovlivnit vývoj dítěte. V některých případech si s sebou přicházející osoba do nové rodiny může přivést i své vlastní děti.

I přesto, že v posledních letech je vznik těchto rodin velmi častý, nenajdeme velké množství příruček, které by mohly v rekonstruovaných rodinách pomoci ukázat postup, jak postupovat ve výchově a řešení problémů v těchto typech rodin. (Malecová, 2008) Vstup někoho nového do zaběhlé rodiny není jednoduchý. Do rodiny vstupuje osoba, která je pro

dítě úplně cizí a najednou se stává součástí nejbližšího kruhu. Pro dítě může být tedy složité zvyknout si na novou autoritu a brát ji jako svého dalšího vychovatele.

1.1.1 Rozvod rodičů

Jednou z běžných výchozích situací, kdy vzniká rekonstruovaná rodina, je rozvod. Rozvod je velkou životní zkouškou jak pro rodiče, tak pro děti samotné. Mezi hlavní důvody rozvodu za poslední desetiletí patří: rozdílné názory, mimomanželský vztah partnerů, rozpory ve finančním hospodaření, nedostatek společných zájmů a spoustu dalších. (Novák, 2012) Špaňhelová (2010, s. 148) uvádí příklady, které mohou dítěti pomoci se vyrovnat s novou situací:

- „*Vyjádrít si situaci otevřeně*“
- „*Dát mu čas*“
- „*Nebránit styku dítěte s oběma rodiči*“
- „*Připravit se na různé projevy dítěte*“
- „*Důležitost jednotného přístupu ze strany rodičů*“

Pro dítě je velmi důležitý samotný vztah mezi biologickými rodiči. Na dítě má pozitivní vliv, pokud se rodiče dokážou dohodnout bez emocí a bez zbytečného obviňování. Děti potřebují neustále cítit lásku, pocit bezpečí a jistoty, který by jim rodiče měli dopřát. (Sychrová, 2019)

Během rozvodu se ale může objevit i nátlak ze strany rodičů, kteří si snaží dítě přetáhnout na svou stranu a docílit tak například získání nezletilého do své péče. Mezi nejčastější typy nátlaku patří vnucování nepravdivých prožitků, přesvědčování dítěte o negativních vlivech druhého rodiče nebo o nenápadné působení na dítě takovým způsobem, aby ono samo se muselo rozhodnout kdo je lepší rodič. (Novák, 2012) Toto negativní působení je pro děti velkou přítěží a rodiče si to většinou ani neuvědomují. Už jen samotný rozvod je pro děti velkou změnou, na kterou nemusí reagovat příznivě. Podle Špaňhelové (2010, s. 46) se mohou u dětí objevit tyto reakce: „*Lež, drobné krádeže, noční děsy, lhostejnost, útek z domova, dítě se cítí vinno, zamlklost, koktání, pomočování, zhoršení školního prospěchu, zhoršení vztahů mezi kamarády, spolužáky ve škole, zvýšená rozmazlenost, zvýšené neposlušání, používání sprostých slov a nadávek, útek k partě nebo lásce, zvýšená*

ukázněnost dítěte, vzornost, nechutenství, popření, koalice dítěte s rodičem proti druhému rodiči, zvýšená agresivita a separační úzkost“. S těmito reakcemi se shoduje i tvrzení Mikulkové (2021), která tyto následky popisuje obdobně. Sobotková (2007) uvádí že: *„problémy u dětí se nejčastěji projevují jako příznaky úzkosti či deprese, poruchy chování (u mladších dětí), experimentování s drogami či v sexuální oblasti, delikvence (u teenagerů) a zhoršení školního prospěchu u všech věkových kategorií.* Jejich tvrzení také doplňuje Matoušek (2016), který k běžným reakcím dětí na rozvod přidává smutek a potíže se spánkem či soustředěním. Všechny tyto vlivy mohou dítě negativně ovlivnit do jeho budoucího života.

1.1.2 Úmrtí jednoho z rodičů

Další možností, jak vznikají rekonstruované neboli nevlastní rodiny, je po ovdovění jednoho z rodičů. Tento typ je ale poněkud atypický.

Při již zmíněné situaci dochází k ukončení vztahu nedobrovolně, což ji odlišuje od ostatních typů rekonstruovaných rodin. Mnoho dětí, vdov, ale i vdovců po smrti pociťují určitou oddanost ke svému zesnulému partnerovi. (Kratochvíl, 2000) Pro děti tak může být mnohem složitější najít si vztah k novému nevlastnímu rodiči. Navázání určitého vztahu s novým rodičem může vnímat jako zradu k zesnulému. Rozdíl také představuje skutečnost, zda je zesnulou matka či otec. Pokud je zesnulou matka, objevuje se odpor k nové partnerce mnohem více než k novému partnerovi. Důvodem může být skutečnost, že většina dětí má bližší vztah právě s matkou, a tak její odchod a následné přijetí nové ženy pro ně není snadné. (Gjuričová, Kubička, 2009)

1.1.3 Svobodní rodiče a nový partner

V dnešní době se můžeme setkat s rodinami, které vznikly takzvaným dotvořením. Nejčastěji se jedná o matky s dětmi, které si našly nového partnera. Je to zapříčiněné tím, že pokud se někdo z partnerů rozhodne opustit toho druhého, bývá jím většinou muž. Žena se nachází v situaci, kdy ona sama je dítěti zavázána tím, že ho musí odnosit ve svém těle a pod působením hormonů není schopna se dítěte vzdát tak snadno, jako muž. Ten se může kdykoliv rozhodnout, že nebude součástí jeho výchovy a odejít. (Sobotková, 2007)

Existují dvě možnosti, jak vzniká nová rodina. První možností je svobodná matka a bezdětný partner nebo svobodný otec a bezdětná partnerka. V této situaci mají partneři výhodu oproti jiným párům, protože nový partner/partnerka nemá žádné závazky vůči bývalé partnerce/partnerovi. (Kratochvíl, 2009) Nevýhodou může být skutečnost, že nový člen rodiny nemá zkušenosti s výchovou. Druhou možností je svobodná matka nebo otec, kteří si najdou partnera/partnerku, který má z předchozího vztahu své vlastní dítě/děti. Zkušenosti obou partnerů s péčí o děti v novém vztahu mohou být přínosné, ale také mohou způsobit konflikty. Rozdílný názor na výchovu se může projevit ve vztahu jako problém už na samotném začátku. Proto je důležitá komunikace a skloubení společné výchovy. (Kratochvíl, 2000)

Pro ženy, ale i muže, kteří vychovávají děti sami delší dobu, je většinou těžké si najít nového partnera nebo partnerku, kterou by svým dětem přivedli do rodiny. Podle průzkumu mezi nejčastější příčiny patří: obava z nepřijetí z důvodu přítomnosti dětí, obava z možného negativního vlivu na své děti, špatné zkušenosti s biologickým otcem či nedostatek času. (Novotná, 2017) I přes tuto skutečnost se některým samozhivitelům a samozhivitelkám daří najít partnera nového. Vytvoření nové úplné rodiny může rozvinout a obnovit rodinnou stabilitu a zlepšit i finanční situaci, která pro samotného rodiče s dětmi není vůbec jednoduchá. (Sobotková, 2007)

1.2 Fáze vývoje rekonstruované rodiny

Při vytváření rekonstruované rodiny musí každá rodina projít určitými vývojovými fázemi, díky kterým získá svou konečnou podobu. Norwoodová a Wingenderová (1999 citované podle Sobotkové 2007, s. 188) popisují fáze vývoje rekonstruované rodiny jako: „*proces, který má svůj zákonitý postup*“.

- První vývojovou fází je **stadium iluzí**. V tomto období se vyskytuje vidina jedné velké šťastné rodiny. Často se zde objevují také nereálné vize převzaté z modelu biologické rodiny, v níž láska překoná všechny překážky.
- Druhou fází je **stadium zmatku a rozčarování**. V této době už začíná být zřejmé, že představy rodiny nebyly zcela naplněny a objevit se mohou pocity strachu, úzkosti, nedostatečně vyjasněných rodinných rolí a také vnitřní konflikt loajality mezi původní a novou rodinou.

- Další a nejdůležitější fází je stadium třetí, které se nazývá **stadium negativních emocí**. Zde se začínají hromadit pocity zklamání, vzteku a zoufalství, které vedou ke klíčovému rozhodnutí v budování rodiny. Partneři se musí rozhodnout, zda i přes veškeré překážky chtějí ve vývoji pokračovat či nikoliv. Pokud se budou snažit najít řešení a posunout se dále, jejich vztah se upevní.
- Čtvrtou fází je **stadium počínající stability**. Důležitým prvkem v tomto období je neustálá snaha posilovat vztahy v rodině a vytvářet příjemné rodinné klima. Členové rodiny tak začnou uznávat hodnoty jiných členů a navzájem se respektovat. Zásluhou toho začne vznikat nová rodinná identita a jednotný celek, který má společné zvyky a činnosti, které mohou realizovat.
- Poslední a konečnou fází je **stadium pozitivního přijetí**. V tomto období se nadále rozvíjí individuální růst všech členů rodiny a vztahy se upevňují. V rodině se objevuje důvěra, respekt a členové si vzájemně pomáhají a spolupracují. (Norwoodová, Wingenderová, 1999 citované podle Sobotkové 2007, s. 188-189)

2 Vztahy mezi členy rekonstruované rodiny

Tato kapitola se zaměřuje na problematiku vztahů v rekonstruované rodině.

Vztahy v nově vzniklé rodině ovlivňuje samotný rozpad původní rodiny, který je pro všechny zúčastněné tíživou situací. (Němcová, 2020a) Každá nově vzniklá rodina má zájem co nejrychleji začít fungovat a žít normálně, což bývá často zdrojem obtíží. (Gjuričová, Kubička, 2009) Vztahy v této rodině jsou od vztahů v původní rodině rozdílné tím, že se odlišují už v samotném základu. V původní rodině jsou vztahy založené na biologických vazbách, přičemž u rekonstruované rodiny jde o vztahy založené na pocitech. Vzor nové rozšířené rodiny je plný otevřených vztahů. Takové rodinné vztahy mohou být komplikované, zejména z pohledu dětí, které mají v nové rodině pouze jednoho biologického rodiče, případně sourozence a náhle získají nového nevlastního rodiče a případně nevlastního sourozence nebo další příbuzenstvo. Zároveň nelze zapomenout ani na druhého biologického rodiče, který už v rodině nepůsobí jako dříve, ale může si založit také novou rodinu, čímž se celá situace stane ještě složitější, protože dítě se stane členem dvou různých domácností. (Matějček, 1992; Ganong, Coleman, 2017)

Forma většiny nově vzniklých vztahů (noví partneři a děti, děti partnerů navzájem) není dána právními povinnostmi ani kulturními zvyklostmi. Dotvoření rodiny tedy neznamená pouze vytvoření nových vztahů, ale také proměnu těch stávajících. Této změně je potřeba věnovat čas, protože razantní řešení nebývají úspěšná. (Gjuričová, Kubička, 2009)

Na budování vztahů mezi členy rekonstruované rodiny mohou mít vliv zejména dva mýty. Dle Sobotkové (2007, s. 180) to jsou:

- „mýtus zlé macechy, nevlastní matky („the evil stepmother myth“)"
- „mýtus okamžité lásky („the myth of instant love“)"

Mýtus zlé macechy neboli nevlastní matky je tím nejznámějším. Už malé děti slyší v pohádkách příběhy o zlé maceše, která cítí zášť ke své nevlastní dceři (O Popelce, Sněhurka...). Nevlastní matka tady představuje žárlivou, sobeckou a nepřátelskou bytost, která není vůči nevlastním dětem spravedlivá. Zajímavé je, že až na několik výjimek jsou nevlastní otcové v pohádkách zobrazováni jako opak nevlastních matek. V pohádkách jsou otcové ke svým nevlastním dětem téměř vždy laskaví a spravedliví. (Malecová, 2005;

Valešová Malecová, 2020) Všechny tyto příběhy zasahují hluboko do našich představ, a tím stěžují postavení nové nevlastní matky nebo otce. (Matějček, 1994) V průběhu času se názory na nevlastní rodiče mění pozitivním směrem, což je považováno za výrazné zlepšení oproti předchozím letům. (Valešová Malecová, 2020)

Mýtus okamžité lásky je dle Sobotkové (2007, s.180) definován takto: „*mýtus vyjadřuje společenské očekávání, že nevlastní matka bude automaticky a okamžitě milovat nevlastní děti tak, jako by byly její vlastní, a naopak – od dětí se očekává, že budou mít hned rády svou nevlastní matku*“. Tento mýtus se může dotýkat i nevlastního otce. Očekávání, že nevlastní rodič bude okamžitě milovat své nevlastní děti, nové rodiče přivádí do stresové situace a vyvolává pocit nepříjemného tlaku společnosti. Taktéž i na děti bývá kladen nepříjemný tlak a dítě se cítí tlačeno do něčeho, co mu není příjemné. (Valešová Malecová, 2020)

Pozoruhodně může působit právě protichůdnost těchto mýtů, která je zřejmá na první pohled. Je ale důležité, aby se rodiče těchto mýtů nezalekli a byli připraveni na možnost negativních poznámek na jejich péči, lásku i obětavost k nevlastním dětem. (Matějček, 1994)

Výzkumy i klinické zkušenosti dokazují, že na vztahy v rekonstruovaných rodinách mají vliv předchozí osobní a rodinné zkušenosti, stejně jako aktuální vývojové úkoly celé rodiny i jejích jednotlivých členů. To znamená, že je důležité zohlednit názory všech jednotlivců při snaze o rodinné fungování. (Sobotková, 2007)

Každá rodina je jedinečná, a proto se i vztahy formují individuálně. Je třeba si uvědomit, že představa je často odlišná od reality. Každý nově příchozí člen rodiny plánuje více či méně přijímat děti svého protějšku z předchozího vztahu. Ovlivnit ho mohou další vlivy jako jsou jeho osobnost, výchovné postoje, vlivy z okolí nebo negativní vlivy ze strany druhého biologického rodiče. (Novák, Průchová, 2007)

Čím více členů rodiny, tím roste i počet vztahů, které se v rodině vyskytují. Z tohoto důvodu je zásadním prvkem komunikace, která umožní hladký chod rodiny.

V rekonstruovaných rodinách je problematika vztahů opravdu složitá a může na ni být nahlíženo dvěma způsoby. Některými lidmi může být považována za nepříjemnost, ale pro některé může působit jako určitá výzva. (Ganong, Coleman, 2017)

2.1 Vztahy mezi novými partnery

Po rozpadu předchozího vztahu nebo manželství je pro rodiče velkou otázkou, zda se mají pokusit o další vztah. Následující partnerství rodiče může být dětmi podporováno, ale i odmítáno. Jeden nebo oba partneři přichází se svou původní rodinnou historií a není snadné ji v nové rodině respektovat a skloubit. (Gjuričová, Kubička, 2009) Už jen slýchat o bývalém partnerovi, není pro nového partnera jednoduché. (Kratochvíl, 2009) Žádný vztah nelze skončit a všechny nové vztahy mohou být budovány pouze na základě těch minulých. (Novotná, Kyselá, 2019).

Vývoj nových vztahů často komplikuje přítomnost dětí a předchozích partnerů, a většina párů, které vytvářejí rekonstruované rodiny, proto musí tolerovat vztahy, které probíhaly již před jejich začátkem. Jedním z největších problémů je nedostatek času na vzájemné poznání, a proto většina rozvedených nebo ovdovělých rodičů navazuje nové vztahy dříve, než se citově odpoutají od toho předchozího. (Pacey, 2005) Mít dobrý vztah s bývalým partnerem je pro rodiče podstatnou složkou pro navázání dalšího vztahu.

Mezi novými partnery je zásadní komunikace. Vzájemně by si měli sdělovat své názory a snažit se dosáhnout řešení, které je přijatelné pro obě strany. Za nevyhnutelné se považují kompromisy, jejichž utváření je důležitým prvkem spokojené rodiny. (Sobotková, 2007; Ganong, Coleman, 2017)

V nových vztazích je důležité mít na paměti, že je důležité pokračovat v rozvíjení vztahu i po jeho zahájení a ustálení situace. Noví partneři jsou středem rodiny a děti tvoří prostor kolem nich. Pokud tedy budou pracovat na svém vztahu, budou tím vytvářet bezpečné prostředí pro své děti. (Novotná, Kyselá, 2019)

V dnešní době je pro partnery v rekonstruovaných rodinách častější společné soužití bez uzavření nového manželství. Děti v rodinách tohoto typu považují svého nevlastního otce nebo matku spíše za novou „tetu“ nebo nového „strýce“. Partneři si tím udrží větší samostatnost v rozhodování a finančních záležitostech, stejně jako v předchozích rodinných vztazích. I možný rozpad takového vztahu je poté bez právních komplikací. (Kratochvíl, 2009)

Dle Novotné a Kyselé (2019, s. 150) se noví rodiče mohou potýkat s mnohými problémy:

- „Nevyjasněné role a s nimi spojená zodpovědnost;“
- „nevyjasněná očekávání a přesvědčení;“
- „konflikty ve vztazích, které řeší přes děti;“
- „touha zalíbit se dítěti a být tím, koho bude mít raději, uplácení dítěte například drahými dárky;“
- „neschopnost nastavit ve spleti vztahů jasná pravidla;“
- „zůstává neurčeno, kdo má na starost přípravu do školy;“
- „dítě se může cítit bezprizorní, nebo naopak středem pozornosti;“
- „rozdílné přístupy ve výchově – jeden rodič vede potomka k samostatnému přístupu a nechává zodpovědnost na dítěti, nechává dopadnout přirozené důsledky (chyba je přirozenou součástí učícího se procesu) a naopak druhý rodič hlídá každou činnost dítěte, většinu činností dělá za něj nebo s ním, chybu nepřipouští, dítě odměňuje a trestá.“

Pokud byla důvodem rozpadu původní rodiny smrt jednoho z rodičů, může se druhý rodič v novém vztahu dopouštět srovnávání a dávání zesnulého rodiče za vzor, čímž naruší nový vztah a vývoj nové rodiny. Nový partner tak může zažívat pocity nevyrovnanosti vůči mrtvému rodiči a neschopnosti nahradit biologickou matku nebo otce obzvlášť, pokud byla rodina do smrti jednoho z rodičů šťastná. (Kratochvíl, 2009)

Mnoho partnerů se snaží posílit svůj vztah a zabránit rozchodu společným početím dítěte. Po narození společného potomka se problémy v rodině mohou snížit nebo naopak zvýšit, pokud se objeví neshody mezi „jeho“, „jejími“ a společnými dětmi. V jiných případech se může objevit mimo jiné žárlivost ze strany otce na nově narozené dítě, neboť matky se svým novorozencům věnují více než jim, což může vyvolat další konflikt mezi partnery. (Malecová, 2005)

2.2 Vztah dítěte s nevlastním rodičem

Vývoj vztahů začíná v době vzniku rekonstruované rodiny, takzvaně po založení společné domácnosti. Pro dítě je v danou chvíli velmi těžký samotný příchod nového člena rodiny. (Antier, 2005)

Vybudování vztahů k novému rodiči může být pro děti otázkou věrnosti k druhému rodiči, se kterým nesdílí domácnost, a proto se může snažit novému vztahu zabránit. (Malecová, 2008; Gjuričová, Kubička, 2009) U dítěte se může objevit i vnitřní konflikt, který se nazývá dvojitá loajalita. Na jedné straně se dítě snaží pochopit potřebu rodiče najít si nového partnera a přijmout ho, ale zároveň cítí, že je to vůči druhému biologickému rodiči nespravedlivé. Aby se tomuto problému zabránilo, je nezbytné, aby oba rodiče dali najevo svým dětem, že je možné mít rád svého biologického i nevlastního rodiče a že to není považováno za zradu. (Matějček, 1994; Malecová, 2008; Valešová Malecová, 2020)

Mezi dítětem a nevlastním rodičem může vzniknout vztahová bariéra, pokud dítě považuje svého nového rodiče za důvod rozpadu jeho původní rodiny a je pro něj takzvaným „vetřelcem“. (Sauzède, Sauzède-Lagarde, 2007) Často se také více sblíží s druhým rodičem, se kterým nebydlí, protože vůči němu cítí nespravedlnost ze strany rodiče, který si převedl nového partnera. Děti se nejdříve potřebují vyrovnat se samotným rozpadem původní rodiny a až poté jsou schopni přijmout nového rodiče a vytvořit si k němu vztah. Každé dítě je individuální, a proto je důležité dát mu dostatek času, který bude potřebovat na vstřebání všech nových okolností. (Špaňhelová, 2010)

Co může pomoci dítěti vyrovnat se s novou situací shrnuje Špaňhelová (2010, s.155-156) do těchto bodů:

- „*(Vnitřní) klid rodiče.*“
- „*Komunikace mezi rodiči.*“
- „*Dobré načasování sdělení novosti dítěti, neskryvání před ním nové situace.*“
- „*Vnímání okolností – co kdo jiný dítěti řekne, jak ho to ovlivní, jak to na něj působí, korigování toho všeho.*“
- „*Věk dítěte – těžko usoudit, zda je lepší věk mladší, nebo starší. Je předpoklad, že když je dítě starší, mohly by být z jeho strany nové informace více rozumově zasazeny, nemusí to tak však být.*“
- „*Nový partner nebo partnerka – jeho přístup, jeho respekt k výchově rodiče a dítěte.*“
- „*Vlastnosti a povaha nového partnera.*“

- *„Nezasahování do výchovného procesu rodiče ze strany partnera před dítětem“ (pokud partner vnímá něco jinak, je důležité to sdělit rodiči mezi čtyřma očima a v klidnou chvíli)“*

Rozdílné je navazování vztahu nevlastního rodiče s dítětem předškolního věku, mladšího školního věku, pubescentem a adolescentem. Děti v předškolním věku často pocítují vinu za rozpad rodiny, a proto je důležité, aby rodiče své děti podporovali a naslouchali jim. Pokud se děti přesvědčí o lásce obou rodičů, lépe poté reagují na příchozí změny. Také děti mladšího školního věku cítí vinu za rozpad rodiny. Pokud však oba rodiče pomohou dětem tyto pocity překonat, je pravděpodobnější, že svého nového rodiče přijmou. (Malecová, 2005) Pubescenti působí jako nejproblémovější skupina z důvodu jejich věku, kde se potýkají s hledáním vlastní identity a mají tendenci ke zvýšené kritice a vzdoru. Potřebují proto více prostoru, aby si vytvořili vztah s novým rodičem. Adolescenti naopak nepotřebují tolik péče ze strany rodiny a neshody tak mohou vznikat z důvodu přílišné snahy nevlastního rodiče o rychlé sblížení a přijetí nové autority. (Matějček, 1994; Matějček, Dytrych, 2002; Malecová, 2005; Sobotkové, 2007) Toto tvrzení o věku je však v rozporu s názory jiných autorů (například výše uvedená Špaňhelová). Z tohoto zjištění lze odvodit, že situace každé rodiny je zcela individuální a nelze ji jednoznačně shrnout.

Je-li nevlastní rodič bezdětný, nemusí mít předešlé zkušenosti s výchovou a fungováním rodiny. V roli rodiče je nový, a proto potřebuje čas na porozumění jeho nové roli. (Matějček, 1992; Pacey, 2005) Ať už nevlastní rodič má nebo nemá předchozí znalosti, je pro něho celá situace rovněž obtížná. Nevlastní rodič se setkává s dilematem – má se chovat jako rodič a zároveň ne jako rodič. (Matějček, 1992)

Podstatné je zmínit také očekávání k dětem. Děti jsou někdy tlačeny k tomu, aby poznávali nevlastního rodiče a očekává se od nich pozitivní přijetí nového rodiče, což vyplývá z tzv. mýtu okamžité lásky. Očekávat by se ale od nich měl spíše ambivalentní postoj. Děti se nejprve musí zorientovat a objevit přednosti a nedostatky nové situace. Proto je běžné, že děti provokují a testují své nevlastní rodiče s cílem je lépe a hlouběji poznat. (Matějček, 1992, 1994)

Vzhledem k povaze role matky je role partnerky otce náročnější. Otcové mohou očekávat, že tuto roli jejich nová partnerka musí naplnit a žena může předpokládat, že ji děti

budou automaticky uznávat a mít ji rády. Tyto představy se však mohou stát otázkou loajality k biologické matce. (Gjuričová, Kubička, 2009) Role nevlastní matky je častěji spojena s negativními pojmy a lidé ji přisuzují méně pozitivních vlastností. To může u nevlastních matek vyvolat pocity nejistoty a snížení sebevědomí a ony samy se mohou někdy až přehnaně snažit vyhovět všem v jejich okolí. Pokud navíc nedostávají dostatek podpory od svých partnerů, mohou cítit vztek a zášť. (Valešová Malecová, 2020) Ani role nevlastního otce není však brána pouze pozitivně. Z výzkumu Malecové (2009) vyplývá, že i na roli otce se najdou negativní pojmy, ale není jich tolik jako na roli matky. U nevlastních otců se vyskytovaly spojitosti s týráním a pohlavním zneužíváním dětí, násilím, ale i alkoholismem. I přes to je však role nevlastního otce brána spíše neutrálně.

Mezi nevlastním rodičem a dítětem je významná oblast oslovování. Po příchodu do rodiny se obvykle nový rodič představí dětem svým křestním jménem, které je ponejvíce používáno i druhým partnerem. Někteří rodiče mohou mít na seznámení jiný názor, a tak nového rodiče představí oficiálně jako „pana toho a toho“ popřípadě „paní tu a tu“ anebo více neformálně jako „strejdu“ či „tetu“. Vyskytnout se mohou i neutrální označení jako kolega/kolegyně či kamarád/kamarádka. K samotnému oslovení se pojí i daná role v nové rodině. K oslovování křestním jménem se pojí spíše role kamaráda, a naopak s oslovením „pán“/„paní“ více role autoritativní. Někteří rodiče také vyžadují, aby jejich děti své nové rodiče hned oslovovaly "maminko" nebo "tatínku". Pokud to dítě samo necítí jako správné, je nuceno k něčemu, co mu není vlastní a vytvoří si spíše odpor k novému rodiči. Negativní postoj k tomu může mít i druhý rodič, kterému toto oslovení biologicky náleží. (Matějček, 1992, 1994; Matějček, Dytrych, 2002)

Podmínkou přijetí nového rodiče je minimální doba dvou let, kterou nelze zkrátit, ale lze ji prodloužit. Během tohoto období mohou rodiny prožívat každodenní život, učit se fungovat společně a vzájemně se poznávat a rozvíjet skutečný vztah. (Sauzède, Sauzède-Lagarde, 2007)

2.3 Vztah dítěte s nevlastním sourozencem

Postavení dětí vůči jejich novým sourozencům je další novou situací, kterou je třeba řešit po vzniku rekonstruované rodiny. V rodině se totiž mohou objevit tři typy sourozenců. Sourozenci vlastní, kteří sdílejí oba biologické rodiče, sourozenci nevlastní, kteří mají

odlišné biologické rodiče a sourozenci poloviční, kteří mají společného jen jednoho biologického rodiče. Dítě může získat nového sourozence, pokud se rodina skládá z partnerů, kdy oba mají dítě/děti z předchozího vztahu nebo pokud se nová rodina skládá z partnerů, kdy alespoň jeden má dítě/děti z bývalého vztahu a společně se rozhodnou pro další dítě.

Vlastní sourozence pojí pouto genetické i právní, přičemž nevlastní sourozence pojí pouze nová rodina a vlastní pocity. V rodinách, ve kterých žijí, však nemusí mít všechny sourozence z předchozích vztahů rodičů a setkávat se se svými dalšími sourozenci mohou jen zřídka. (Matějček, Dytrych, 2002; Ganong, Coleman, 2017)

Pokud oba partneři přivedou do rodiny své děti a spojí je do jedné domácnosti, dojde ke změně dosavadních vztahů. Nová situace ovlivní pozici dítěte, kterou v rodině představuje a také přístup, jakým ho ostatní členové vnímají. (Novotná, Kyselá, 2019) Nové podmínky, jako je sdílení jednoho pokoje a omezení vlastního prostoru, mohou být pro děti stresující. (Pacey, 2005) Děti se navzájem učí spolupracovat, vyhrávat, prohrávat, citově se sbližovat a vzdalovat. To vše je bráno jako základ přítomných i budoucích sociálních vztahů. (Novotná, Kyselá, 2019)

Podle Novotné a Kyselé (2019, s. 150) sourozenecký vztah ovlivňují tyto prvky:

- „*výchovné přístupy rodičů*“
- „*věkový rozdíl dětí*“
- „*rozdíl pohlaví dětí*“
- „*sourozenecké konstelace a situace rodiny – pořadí narození*“

Mezi nevlastními sourozenci se setkáváme se vztahy, které jsou převážně pozitivní a obsahují méně agrese v porovnání se vztahy mezi vlastními a napůl vlastními sourozenci. (Matějček, 1992; Novotná, Kyselá, 2019; Němcová, 2020a) Je tomu tak, protože sourozenci vlastní a napůl vlastní mohou společně prožívat například rozvod rodičů, při kterém často vznikají konflikty mezi rodiči, které se mohou přenést i na sourozenecké vztahy. Každé dítě může stát na straně jiného rodiče, čímž se mezi nimi vytvoří určitá bariéra a naruší původní vztah. (Němcová, 2018) V rodinách, kde se vyskytují nevlastní sourozenci, se spojují jednotlivé identity všech dětí, a tím se vytvářejí nová společenství, která mohou působit ve prospěch dětí. (Matějček, 1992)

Vytvoření dobrých vztahů mezi sourozenci v nové rodině se daří lépe, pokud na ně není vyvíjen přílišný nátlak. Zásadní je také názor druhého biologického rodiče, který by neměl do těchto vazeb zasahovat a měl by je naopak v zájmu svého dítěte podpořit. (Matějček, Dytrych, 2002)

Partneři si obvykle myslí, že pokud se jim do nové rodiny narodí společné dítě, může vytvořit pouto pro sjednocení jejich rodiny. (Pacey, 2005; Sauzède, Sauzède-Lagarde, 2007) V případě narození nového společného potomka přibude dětem mladší sourozenec. Věkový rozdíl mezi dítětem a novým sourozencem je často opravdu velký, a tak ho děti nepovažují za kamaráda na hraní, ale přebírají nové role opatrovníků a pečovatelů. Pokud ale není dostatečně vybudovaný vztah dítěte s novým rodičem, mohou vznikat překážky i ve vztahu k novému sourozenci. Zároveň pro některé děti nemusí být příjemný ani fakt, že rodiče věnují více času nově narozenému sourozenci než jim. (Matějček, Dytrych, 2002; Gjuričová, Kubička, 2009)

Ačkoli se ukázalo, že biologická příbuznost není předpokladem pro hluboké a věrné vztahy mezi sourozenci, je nezbytné, aby si nová rodina osvojila funkci rodiny. (Matějček, Dytrych, 2002)

2.4 Vztah dítěte s rodičem, se kterým nesdílí domácnost

Udržování vztahu mezi dítětem a druhým biologickým rodičem je individuální záležitostí každé nově vzniklé rodiny. Záleží na tom, zda jsou ve vzájemném kontaktu či nikoliv. Ve většině rodin děti zůstávají v péči matky a odloučeným rodičem bývá převážně otec. (Matějček, Dytrych, 2002; Špaňhelová, 2010) Vztah mezi dítětem a odloučeným rodičem je postaven na základech, které vznikly před rozpadem původní rodiny a v průběhu rozvodu případně rozchodu. Ovlivnit ho může také vztah mezi samotnými rodiči dítěte. (Gjuričová, Kubička, 2009) Pokud oba biologičtí rodiče dokážou spolupracovat a minimalizovat vlastní konflikty, vytvářejí svým dětem ideální podmínky pro rozvoj vztahu s oběma rodiči. (Ahrons, 2007)

Pro dítě je optimální variantou, aby oba rodiče uznali, že ukončení vztahu mezi nimi neznamená ukončení rodičovství. Rodič pro dítě zůstává rodičem i po rozpadu původní rodiny a měl by tak zůstat součástí jeho života. (Matějček, Dytrych, 2002; Poupětová, 2009)

Problémem rozvoje vzájemného vztahu mezi neresidenčním rodičem a dítětem se stává skutečnost, že neresidenční rodič s dítětem netráví tolik času jako rodič druhý. (Špaňhelová, 2010) Setkat se můžeme i s variantou, kdy se neresidenční rodič rozhodne přenechat svou roli novému nevlastnímu rodiči dítěte s předpokladem, že jeho role byla nahrazena a dítě už ho nepotřebuje. (Gjuričová, Kubička, 2009) Častěji se jedná o otce, protože matky udržují pravidelný kontakt se svými dětmi. (Ganong, Coleman, 2017) Pro dítě jsou však důležití oba biologičtí rodiče. Udržování vztahu s rodičem, s nímž dítě nežije, je důležité pro stabilitu dítěte v nové rodině a zajišťuje tak plynulý přechod z minulosti do současnosti. (Edwards, 2002)

3 Problémy v rekonstruované rodině

Každá rodina se vyvíjí svým vlastním způsobem, ať už se jedná o rodinu primární či rekonstruovanou. Přítomnost problémů v rodině není žádným výjimečným stavem a jejich řešení může vztahy v rodině posílit, ale i narušit.

Rodinný systém jako takový je závislý na všech jednotlivých členech, a pokud se tedy objeví překážka v jedné části celku, dotkne se i zbytku rodiny. Matějček (1994, s. 72) tvrdí že: „*podarí-li se napravit porouchanou jednotku, upraví se funkce celého systému.*“ Z toho vyplývá, že každý problém by měl být vyřešen, aby negativně neovlivnil celý rodinný systém.

Z výzkumu rekonstruovaných rodin realizovaného VÚPSV z roku 2018 vyplývá, že nejčastějším důvodem neshod v rekonstruované rodině jsou témata, která se vážou k dětem. (Paloncyová a kol., 2019)

Mezi konkrétní problémy, se kterými se rekonstruované rodiny potýkají, se řadí soupeření mezi sourozenci a rozdílnost specifik výchovy (Novotná, Kyselá, 2019). Matějček a Dytrch (2002) zmiňují také žárlivost v rodině a Sobotková (2007) doplňuje ještě vzdor vůči přijetí nové autority. Z výzkumu pak vyplývají také problémy materiálního charakteru (Paloncyová a kol, 2019) a Sauzède a Sauzède-Lagarde (2007) doplňují ještě problematiku vztahů se širší rodinou. Všechny tyto problémy budou v následujících podkapitolách blíže specifikovány.

3.1 Soupeření mezi sourozenci

Jedním z problémů, které se vyskytují v rekonstruovaných rodinách, je sourozenecká rivalita. Ta souvisí s rodinnými vztahy, které se po vzniku nové rodiny musí transformovat. Sourozenecká rivalita se dá popsat jako potřeba sourozence dokázat druhému sourozenci svou nadřazenost a silnější schopnosti. Jako taková se dotýká sourozenců vlastních, nevlastních i napůl vlastních. Z výzkumu Němcové (2018) však vyplývá, že největší míra konfliktů a soupeření se vyskytuje mezi sourozenci vlastními a napůl vlastními.

Na výskyt konfliktů mezi sourozenci má vliv doba fungování rekonstruované rodiny a to, zda nevlastní sourozenci žijí společně, nebo se pouze navštěvují. Pokud spolu žijí v jedné domácnosti a tráví tak spolu více času, je pravděpodobnější, že se budou navzájem uznávat

jako skuteční sourozenci a budou cítit menší potřebu vzájemně válčit. (Pacey, 2005; Ganong, Coleman, 2017)

Sourozenecká rivalita může být způsobena také odlišnými výchovnými způsoby rodičů. Pokud se rodiče chovají ke svým biologickým dětem rozdílně, než k těm nevlastním, mohou tím narušit vztah mezi sourozenci. To znamená, že rodič při výchově používá tzv. dvojí metr. Rodič tak může jedno z dětí za chybu potrestat a u druhého stejnou chybu přehlížet. Děti tak mohou mít pocit nespravedlnosti, že jsou pod větším tlakem, než jejich sourozenci. Rozdíly v přístupu k dětem nemusí skutečně existovat. Problémem se může stát i pouhý pocit dítěte, že se s ním zachází jinak, než s jeho sourozencem. (Ganong, Coleman, 2017; Novotná, Kyselá, 2019) Tento problém může nastat i u sourozenců vlastních a napůl vlastních, pokud cítí, že rodiče některému ze sourozenců nadržují. Děti se pak mohou snažit upoutávat pozornost na sebe, aby překonaly svého sourozence.

V okamžiku, kdy mezi sourozenci vznikne konflikt, stává se důležitým prvkem vztah mezi novými partnery. Pokud je jejich vztah dostatečně silný, nic nebrání úkolu zhostit se rodičovské role a pokusit se konflikt společně vyřešit. Pokud je však vztah jakkoli oslaben, mohou situaci využít k vyostření svých vlastních problémů a využít své děti jako nástroj hádky a tím zvětšit konflikt, který mezi dětmi původně vznikl. (Sauzède, Sauzède-Lagarde, 2007)

Sourozenecké neshody jsou pro rodinu nepříjemné, ale ve většině případech nemají výrazný dopad. Rodiči jsou však často zveličovány, což dokazuje tvrzení Novotné a Kyselé (2019, s. 155), které uvádějí že: *„určitá sourozenecká rivalita existuje vždy, avšak většina toho, co rodičům připadá jako vážná hádka mezi sourozenci, je neškodná a nepotřebuje zásah.“* To potvrzuje i Matějček (1992, s. 79), který tvrdí že: *„určitá dávka žárlivosti a rivalry je mezi sourozenci přirozená a normální.“* Sourozenci se tím navzájem učí a připravují na fungování v sociálním prostředí.

3.2 Specifika výchovy rodičů

Velmi častým důvodem konfliktů v rekonstruovaných rodinách je odlišný názor partnerů na výchovu dětí. Stává se, že do nové rodiny vstoupí partner, který nemá vlastní děti a nemá tak žádné zkušenosti s jejich výchovou. To však nevylučuje možnost, že partner má na

výchovu dětí své vlastní názory a může s partnerovým výchovným stylem nesouhlasit. Taktéž se mohou potkat partneři, kteří už mají děti z předchozích vztahů, a musí tak výchovu společně skloubit.

I výzkum Němcové (2018) zmiňuje, že výchovný styl biologických a nevlastních rodičů je často rozdílný. Lišit se může pouze v detailech, ale i v úplném základu. Komplikací může být skutečnost, kdy jeden z partnerů vede dítě od počátku k samostatnosti a nechává na něm veškerou zodpovědnost, protože je zastáncem názoru, že chybami se člověk učí, a naopak druhý rodič je příliš ochranný a snaží se svému dítěti neustále pomáhat a radit, aby vše proběhlo bez jediné chyby. (Novotná, Kyselá, 2019; Paloncyová a kol., 2019) Taktéž může nastat rozdíl v názoru na zapojování dětí do domácích prací. Pokud má jeden z rodičů představu, že se dítě má podílet na chodu domácnosti a plnit určité povinnosti a druhý na tom netrvá, mohou vznikat neshody mezi partnery. (Paloncyová a kol., 2019)

Je důležité si uvědomit, že v nové rodině se výchova dětí netýká pouze nových partnerů, ale v ideálním případě se do ní zapojuje i druhý biologický rodič. I když už není součástí jedné domácnosti, neznamená to, že již nebude do výchovy dítěte zasahovat. (Paloncyová a kol., 2019) Noví partneři tak mohou mít na výchovu jednotný názor, ale jejich bývalí partneři mohou i přes to neshody vyvolávat. I to však může být záměrem bývalých partnerů, vyvolat v nové rodině konflikt. Z toho vyplývá, že čím více rodičů (vlastních i nevlastních) se do výchovy dítěte zapojuje, tím se výchova stává náročnější a komplikovanější.

Nevlastní rodič má zprvu fungovat jako přítel a rádce a až později se zapojit do výchovy dětí. (Malecová, 2005) Sobotková (2007, s. 184) uvádí že: *„je výhodné, jestliže primární odpovědnost za výchovu dětí a jejich kázeň nese aspoň v prvních letech biologický rodič. Aktivnější rodičovství může u nevlastního rodiče nastoupit později, až je vztah s dětmi (resp. s každým dítětem individuálně) upevněn a stabilizován.“* Totéž tvrdí Pylyser et al. (2018), kteří také zprvu doporučují převyšující výchovu biologického rodiče, dokud nedojde k vytvoření silného vztahu mezi dítětem a jeho nevlastním rodičem.

Ve společné výchově jsou velmi důležité kompromisy (Sobotková, 2007) a schopnost partnerů společně o dané problematice mluvit. Měli by si také rozdělit kompetence, na které bude každý z nich dohlížet a udržovat je. (Malecová, 2008) Je důležité, aby u partnerů

převažovaly podobné rodičovské vize. Pokud se shodnou na hodnotách, ke kterým chtějí své děti vést, usnadní se jim tak společná domluva. I když se tak jejich výchovné postupy budou mírně lišit, stále povedou děti stejným směrem. (Novotná, Kyselá, 2019) To dítěti přinese dostatek stability, kterou v nové rodině potřebuje. (Edwards, 2002)

3.3 Žárlivost v rodině

Žárlivost je součástí každé rodiny, a to ať už se jedná o žárlivost mezi novými sourozenci, mezi bývalými nebo novými partnery, nebo mezi dítětem a nevlastním rodičem.

Žárlivost jako taková, je Matějčkem a Dytrychem (2002, s. 21) definována jako: „*zvláštní emoční stav, ve kterém se prolínají nejrůznější pocity spojené ve složitý, často zdánlivě neřešitelný gordický emoční uzel*“.

Mezi dětmi se žárlivost vyskytuje velmi často, ale je nutno podotknout, že dětská žárlivost bývá často dospělými velmi podceňována a neúmyslně podporována. Rodiče mohou upozorňovat na světlé stránky jednoho ze sourozenců a druhému ho dávat za vzor, což může žárlivost vyvolat nebo ji posílit. Obzvlášť pokud se jedná o sourozence nevlastního nebo napůl vlastního. Rodiče berou žárlivost spíše jako směšnou složku dětského chování, což ale nemění nic na tom, že skutečně existuje. (Novák, 2009) Dětská žárlivost má vliv na vývoj dětské identity a psychiky, kterou může do budoucna ovlivnit. (Matějček, Dytrych, 2002) Vliv může mít také vývoj nových vztahů, které se v rekonstruované rodině vytvářejí.

S příchodem nového sourozence se žárlivost objevuje až u 50 % dětí a měla by v ideálním případě odeznít do jednoho roka. V horších případech nemusí vymizet nikdy. Vliv na výskyt sourozenecké žárlivosti má pocit méněcennosti, ostrčení od ostatních členů rodiny a s tím související nedostatek rodičovské pozornosti. (Novák, 2009) To se týká zejména dětí, které byly sloučeny ze dvou původních rodin do jedné nebo pokud se noví partneři rozhodnou mít ještě společné dítě. V tu chvíli dítě ztrácí své původní postavení v rodině a musí si tak získat nové. (Pacey, 2005)

Důvodem bývá také věkový rozdíl mezi sourozenci, který ale nelze jednoznačně shrnout, protože žádný věkový rozdíl nemůže zabránit vzniku žárlivosti. (Novák, 2009) To dokazuje i tvrzení Matějčka a Dytrycha (2002), kteří uvádí, že žárlí mladší sourozenci na ty starší, ale i starší na ty mladší.

Dětská žárlivost na nevlastního rodiče je také běžnou záležitostí. Dítě ztrácí své výsadní postavení a do popředí se staví nový partner. Rodič tak nevěnuje svému dítěti tolik pozornosti jako dříve a dítě se může cítit odstrčeno. V tomto případě záleží na postavení biologického rodiče, který by neměl zapomínat na své děti a pozornost tak mezi nového partnera a děti rozdělit. (Pacey, 2005)

Žárlivost se rovněž vyskytuje mezi novými partnery, protože každý z nich si do nového vztahu přináší svou minulost a s tou se pojí i bývalí partneři. Ti mají také vliv na vývoj nové rodiny a jsou častým důvodem konfliktů mezi novými partnery.

Vztahy s bývalými partnery mohou být plné konfliktů a hádek, ale vůči dětem je lepší, pokud spolu bývalí partneři vychází. (Pacey, 2005; Ganong, Coleman, 2017) To ale může vést ke konfliktu mezi novými partnery. Po rozchodu mohou bývalí partneři stále udržovat kontakt kvůli svým dětem, což může vést k žárlivosti v novém vztahu. Novému partnerovi nemusí být příjemné, pokud je jeho současný partner stále v kontaktu s bývalým partnerem a může se domnívat, že předchozí vztah není ukončený a on tak nemůže převzít novou rodičovskou roli. (Paloncyová a kol., 2019)

Někteří partneři se snaží vyhovět tím, že zabrání dítěti ve styku s druhým rodičem, aby posílili rodičovskou pozici nového partnera. (Gjuričová, Kubička, 2009) Tím se i oni snaží vyhnout kontaktu s bývalým partnerem, aby popřeli možná podezření. Naopak i biologický rodič může žárlit na nového nevlastního rodiče, protože částečně převzal jeho roli v nové rodině a on sám netráví s dítětem tolik času co dříve a má tedy na své dítě menší vliv. (Ganong, Coleman, 2017)

3.4 Vzдор vůči přijetí nové autority

Příchod nového člena do rodiny je náročnou situací pro všechny zúčastněné. Velmi těžké je to především pro děti, protože nově přichodící osoba není pouze novým členem, ale stává se nevlastním rodičem, a tedy novou autoritou.

Vznik vzdoru vůči nové autoritě souvisí s důvodem rozpadu původní rodiny, ale také s věkem daného dítěte. Vzдор se nejčastěji vyskytuje u pubescentů a adolescentů, z důvodu obavy z ohrožení vlastní autonomie. (Pacey 2005; Sobotková, 2007) Pokud dítě považuje svého nového rodiče za příčinu rozpadu jeho původní rodiny, bude bojovat vůči nové

autoritě o to více. Stejně tak, pokud se bude nový rodič snažit vychovávat nevlastní dítě hned od začátku vzniku rekonstruované rodiny, může se dítě cítit omezováno a stísněno a je větší pravděpodobnost, že bude odmítat nového nevlastního rodiče jako autoritu. (Malecová, 2008) Odpor vůči nové autoritě může být také reakcí na vnitřní konflikt dvojí loajality, kterým si dítě po rozpadu původní rodiny může procházet. (Matějček, 1992)

Sauzède a Sauzède-Lagarde (2007, s. 133) tvrdí že: „*Po rozpadu původní rodiny u dětí začíná proces truchlení za původní rodičovský pár a rodinu v její původní podobě. Odpor a odmítání nového partnera jednoho z rodičů můžeme interpretovat jako kolizi procesu truchlení s jeho předčasným příchodem.*“ a Malecová (2008, s. 58) doplňuje že: „*Pokud dítě nepřijímá nevlastního rodiče jako autoritu, je vhodné, aby měli s vlastním rodičem dohodnutá jasná pravidla a postupy, jak řešit tyto situace.*“

Autorita by měla být získána respektem a zájmem k nevlastnímu dítěti a v žádném případě se nedá vnutit rozkazem. (Antier, 2005; Malecová, 2008)

3.5 Problémy materiálního charakteru

V rekonstruovaných rodinách se potkávají partneři, kteří si do nového vztahu přináší své příjmy, ale i pohledávky z minulosti. Finanční přínos obou partnerů se tak může lišit a v nové rodině se musí partneři domluvit, jak budou s financemi nakládat. (Sauzède, Sauzède-Lagarde, 2007)

Z výzkumu rekonstruovaných rodin realizovaného VÚPSV z roku 2018 vyplývá, že každá čtvrtá rekonstruovaná rodina se potýká se závažnějšími problémy materiálního charakteru, mezi které nejčastěji patří finanční potíže a s nimi spojené bytové problémy. (Paloncyová a kol., 2019)

Rekonstruované rodiny se vyznačují tím, že se skládají z většího počtu členů než většina běžných rodin. Obzvláště náročná je situace, kdy se dají dohromady partneři, kteří již mají děti z předchozích vztahů a k tomu si pořídí ještě společného potomka. Se zvyšujícím počtem dětí totiž narůstá finanční potřeba, kterou rodina vyžaduje. I proto tyto rodiny bývají častěji příjemci sociálních dávek, ale na druhou stranu bývají také příjemci a plátcí výživného na děti, což také ovlivňuje jejich finanční situaci v rodině. (Barvíková, Paloncyová, 2019)

Důležitým prvkem, který má také vliv na rodinný rozpočet, je i skutečnost, zda se na chodu domácnosti podílí oba partneři. (Pacey, 2005; Ganong, Coleman, 2017; Paloncyová a kol., 2019) Může se stát, že se nevlastní rodič rozhodne nepodílet na platbě výdajů za nevlastní dítě, a tak je vše závislé pouze na biologických rodičích. Pokud navíc bývalý partner nebo partnerka neplatí stanovené výživné, ať už záměrně či z důvodu nedostatku peněz, je finanční zaopatření dítěte vázané pouze jedním z rodičů. (Pacey, 2005) Pro daného rodiče se pak situace stává ještě náročnější, protože hradit všechny běžné výdaje za dítě, jako je oblečení, obědy ve školní jídelně nebo školní výlety, je v danou chvíli nepředstavitelné.

S nedostatkem financí souvisí také možnosti bydlení členů rekonstruované rodiny. Rodinám žijícím v nájemních bytech se měsíční nájemy neustále zvyšují a narušují tak rozložení peněz v domácnosti. Naproti tomu rodiny žijící ve vlastním bytě mají mnohem menší měsíční výdaje za bydlení, takže zbytek svých příjmů mohou rozložit na jiná a potřebná místa. (Paloncyová a kol., 2019)

Finanční situace v rekonstruovaných rodinách je však velmi individuální a záleží tak na vzájemné dohodě bývalých i současných partnerů a také na schopnosti vzájemné podpory.

3.6 Vztahy se širší rodinou

Velmi často se zapomíná, že se vznikem nové rodiny se nepojí pouze noví nevlastní rodiče, ale také jejich příbuzní. Dítě tak v nové rodině může kromě nevlastní matky nebo otce získat i nevlastní prarodiče, strýce, tety a další příbuzné. Zároveň však neztrácí ani příbuzné toho, jenž z rodiny odešel. Vše ale záleží především na dané rodině, zda zůstane s dětmi po rozpadu původní rodiny v kontaktu či nikoliv. (Matějček, 1992, 1994) Pokud však širší rodina rodiče, který z rodiny odešel, přeruší s dětmi kontakt, mohou příbuzní nevlastního rodiče nahradit jejich roli v rodině. (Ganong, Coleman, 2017)

I se širší rodinou jsou však spojeny možné problémy. Projevy nesouhlasu s rozpadem původní rodiny či odmítnutí nového rodiče nebo nově příchozích dětí není pro nově vzniklou rodinu jednoduché. To dokazují Sauzède a Sauzède-Lagarde (2007, s. 85) kteří tvrdí, že: *„Odmítá-li široká rodina uznat, že došlo ke změnám v organizaci rodiny, znemožňuje vytvoření pevných a jasně vymezených základů. A základy stejně jako u každé stavby jsou i*

u rodiny nejdůležitější.“ Z toho vyplývá, že i širší rodina by měla přijmout situaci takovou, jaká je, a přizpůsobit se jí, aby nezpůsobovala další potenciální problémy.

Udržování kontaktu s širší rodinou může dětem dodat pocit stability, který při vytváření nové rodiny potřebují. (Edwards, 2002)

4 Výzkumná část

4.1 Metodologie výzkumu

V této části práce bude popsán postup kvalitativního výzkumu a jeho vybrané metody. Bude zde uveden výzkumný problém, cíle výzkumu a výzkumné soubory (informanti).

4.1.1 Výzkumný problém

Přestože rekonstruované rodiny tvoří velkou část naší společnosti, není jim věnována dostatečná pozornost. Každá rodina tvoří jeden celek a jako na celek je na ni nahlíženo. Je ale nutné mít na paměti, že každý člen rodiny prožívá celou situaci individuálně a není možné ji posuzovat pouze z jednoho úhlu pohledu. Z tohoto důvodu se tato bakalářská práce zaměřuje na vhled do situace z více perspektiv a umožňuje porovnání různých názorů z pohledu již dospělých sourozenců.

4.1.2 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu je zmapování vzpomínek a názorů sourozenců na vyrůstání v rekonstruované rodině, porovnání jejich výpovědí a najítí možných rozdílů a podobností v jejich pohledu na danou situaci.

V souvislosti s výše uvedenými cíli této práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

Otázka č. 1: Jak se změnilы vztahы v rodině po vzniku rekonstruované rodiny?

Otázka č. 2: Jak respondent v dětství vnímal příchod nového rodiče?

Otázka č. 3: S jakými problémy se respondenti v rekonstruovaných rodinách setkali?

Otázka č. 4: V jakých jevech se vnímání sourozenců v jedné rodině odlišuje a shoduje?

4.1.3 Výzkumné metody

Pro dosažení výzkumného cíle byl zvolen kvalitativní výzkum, protože nabízí možnost proniknout hlouběji do dané problematiky a získat důvěrné informace od respondentů.

Strauss a Corbinová (1999) ho definují jako: „*jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace*“. Švaříček a Šedřová (2007, s.24) tvrdí, že u kvalitativního výzkumu jde o to: „*do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství*

informací“ Jeho předností je schopnost získat detailní popis a přehled o jedinci či události a také studovat jev v jeho přirozeném prostředí (Hendl, 2005). Kvalitativní výzkum vyžaduje otevřené, intenzivní a dlouhodobé zkoumání daného jevu a jeho nutností je hledat významy a spojitosti ve všem, co je nám poskytnuté. (Reichel, 2009)

V této práci se jedná o tzv. deskriptivní výzkum, který se zabývá detailním popisem určitého jevu či situace, a proto bývá označován za popisný. (Reichel, 2009)

Ke sběru dat v této práci byla vybrána metoda hloubkového polostrukturovaného rozhovoru, která umožňuje výzkumníkovi použitím otevřených otázek pochopit perspektivy ostatních, aniž by byl omezen výběrem položek v dotazníku. V tomto typu rozhovoru není možné být zcela neutrální, protože sami výzkumníci se zaměřují na konkrétní témata, cíle výzkumu a výzkumné otázky, které je zajímají. Výzkumník tak dotazovaného nasměruje do oblastí, o kterých se chce dozvědět více, ale má možnost získat informace i o dalších oblastech, na které není přímo zacíleno, ale mohou s tímto tématem souviset. (Švaříček, Šed'ová, 2007). Z tohoto důvodu byl tento typ rozhovoru zvolen za nejvhodnější metodu, která dává možnost prozkoumat i další témata, která by se během rozhovoru mohla objevit.

Seznam otázek k polostrukturovanému rozhovoru obsahoval celkem 27 otevřených otázek a 15 podotázek, které byly navrženy pro možné doplnění informací. Všechny tyto otázky byly určeny pro veškeré respondenty. Dva respondenti měli navíc ještě 4 otázky, které se týkaly napůl vlastních sourozenců, které zbývající respondenti nemají a 3 otázky byly určeny pouze pro jednoho respondenta, který má diagnostikované specifické poruchy učení. Rozhovory probíhaly vždy odděleně, pouze s jedním dotazovaným a pro pozdější analýzu dat byly se souhlasem všech respondentů nahrávány.

Při analýze dat byla použita metoda otevřeného kódování. To Strauss a Corbinová (1999, s.43) definují jako: „*část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů.*“ Metoda spočívá v rozdělení analyzovaného textu na jednotky a přiřazení kódu každé jednotce pro větší přehlednost a odhalení významů, které nejsou ze získaných informací bezprostředně zřejmé. Následně se kódy seskupí podle podobnosti a zařadí se pod odpovídající kategorie. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

4.1.4 Výzkumný soubor

Výběr respondentů byl záměrný z hlediska vhodnosti a dostupnosti. Dle zaměření výzkumu byla při výběru stanovena následující kritéria:

- *Respondent musí pocházet z rekonstruované rodiny, která vznikla v dětství dítěte, tedy do jeho 18 let.*
- *Respondent musí mít alespoň jednoho vlastního sourozence, který se také zúčastní výzkumu pro získání pohledu z více perspektiv.*
- *Věk respondenta 18-30 let z důvodu schopnosti vzpomenout si na podstatné vzpomínky z dětství.*

V první fázi byli osloveni dva respondenti z různých rekonstruovaných rodin, kteří splňovali daná specifická kritéria. Poté, co tito respondenti souhlasili s účastí ve výzkumu, se ke každému z nich připojil i jejich vlastní sourozenec, který také vyhovoval požadovaným podmínkám a souhlasil s výzkumem. Vybráni tedy byli 4 respondenti, kteří pochází ze dvou odlišných rodin. V jedné rodině se jedná o dvě ženy a v druhé o dva muže.

Rodina 1

Z první rodiny pochází respondentky 1 a 2, které jsou vlastními sestrami vyrůstajícími v rekonstruované rodině. Respondentka 1 (22 let) je mladší ze sester a době rozvodu jí bylo 13 let. V současné době studuje VŠ a bydlí se svým partnerem. Respondentka 2 (24 let) je starší ze sester a v době rozvodu jí bylo 15 let. Minulý rok dokončila studium na VŠ a začala pracovat jako pedagogický pracovník. I ona bydlí sama se svým partnerem. Po dohodě rodičů vyrůstaly obě v péči matky, která si šest měsíců po rozvodu našla nového partnera. S otcem nebyly v pravidelném kontaktu, ale bylo na jejich domluvě, kdy se s ním setkají. Otec si po rozvodu nenašel novou partnerku, která by měla vliv na jeho dvě dcery.

Rodina 2

V druhé rodině se jedná o respondenty 3 a 4, kteří jsou také vlastními sourozenci vyrůstajícími v rekonstruované rodině. Respondent 3 (22 let) je mladší z bratrů a v době rozvodu mu bylo pouhých 9 let. V nynější době bydlí se svou partnerkou a pracuje jako manažer firmy. Respondent 4 (23 let) je starší z bratrů a v době rozvodu mu bylo 10 let. Je zaměstnán jako dopravce firmy a bydlí také se svou partnerkou. Po rozvodu rodičů zůstali

oba v péči matky a u otce trávili každý druhý víkend, na čemž se rodiče sami u soudu domluvili. Rok po rozvodu měla matka jeden dlouhodobý vztah, díky kterému do jejich rodiny přibyl nevlastní bratr, ale otec dítěte matku opustil v brzké době po porodu a přerušil s nimi veškerý kontakt. Poté tedy zůstala matka se třemi syny sama. Naopak otec dvou chlapců si tři roky po rozvodu našel partnerku, která se po 3 letech vztahu stala jeho novou ženou a se kterou má další dvě dcery.

4.2 Analýza a interpretace dat

Tato kapitola se zaměřuje na výsledky výzkumu, které byly zpracovány dle výše uvedených metod. Výsledky jsou rozděleny do sedmi oblastí, které se dále dělí do menších kategorií vytvořených pro nalezené kódy.

4.2.1 Výchozí situace

Prvním aspektem, který byl při výzkumu zkoumán, byla rodinná situace před vznikem rekonstruované rodiny. Jednou z důležitých informací je fakt, že všechny původní rodiny respondentů zanikly rozvodem.

Změny před rozvodem

Všichni respondenti viděli určitou změnu chování jejich rodičů před rozpadem původní rodiny. Mezi nejčastěji zmiňované projevy rodičů patřily:

- hádky
- křik
- podrážděnost
- žádná komunikace
- napjatá atmosféra
- zklidnění situace a méně hádek

Nejvýraznější změnu v rodině zaznamenal respondent 4, který u svých rodičů upozoroval nezvyklé chování, které odporovalo fungování jeho rodiny v posledních několika letech. Na rozdíl od ostatních respondentů viděl změnu k lepšímu a zklidnění situace mezi rodiči.

Respondent 4: „Tušení jsem měl, protože se začali doma méně hádat. Předtím se hádali docela dost, co si pamatuju, to se hádali pravidelně každý týden. A teď před tím rozvodem to bylo naopak klidnější. V tu dobu se otec docela rozšoupl, protože koupil matce pozemky, aby měla co dělat, koupil jí koně a přestal se zdržovat doma. Po zhruba čtvrt roce už doma ani nebyl.“

Jedna z respondentek u svých rodičů zpozorovala vzájemné odcizení, které se projevovalo nedostatečnou komunikací.

Respondentka 2: „Nějaké tušení jsem měla. Táta s námi nemluvil, s mamkou taky ne a mamka byla podrážděnější než obvykle.“

Ostatní respondenti označili období před rozvodem jako čas hádek a neshod.

Respondent 3: „Co jsem v domácnosti vnímal, byly nějaké hádky, napjatá atmosféra, a to je asi tak všechno, co si vybavuju.“

Respondentka 1: „Tak vlastně já sama jsem viděla nějakou dá se říct změnu, ale nebylo to nic úplně zásadního. Naším už to podle mého nefungovalo dlouho, často se hádali, jakože fakt hodně hádali a křičeli na sebe. Před rozvodem se to jen ještě přiostrilo.“

Pohled respondentů na změny před rozvodem se tak mezi sourozenci v obou rodinách odlišoval. Respondentka 1 vnímala u svých rodičů zvýšené množství hádek, ale respondentka 2 naopak zmínila spíše ubývající komunikaci. Taktéž tomu bylo i v rodině respondentů 3 a 4, kde respondent 3 uvedl časté spory mezi rodiči a respondent 4 naopak poznamenal, že si všiml poklesu neshod mezi rodiči.

Reakce respondentů na rozvod rodičů

Nikdo z respondentů se k oznámení rozvodu rodičů nestavěl odmítavě. V první rodině však respondentky přemýšlely nad odlišnými věcmi. Respondentka 1 byla v nevědomosti z nové situace a nedokázala si představit, jak bude všechno nadále fungovat.

Respondentka 1: „Já jsem na jednu stranu ani nevěděla, co od toho mám očekávat a co to vlastně znamená. Nedokázala jsem si představit, jak to bude fungovat. Popravdě jsem v tom věku z toho neměla asi ani moc rozumu, bych řekla.“

Naproti tomu respondentka 2 byla z počátku ze situace zmatená, ale později si uvědomila, že by to mohlo mít i svá pozitiva, jako je omezení neshod nebo vytvoření klidnějšího prostředí.

Respondentka 2: „Nejdřív jsem byla taková mimo, ale pak když se vyčistil vzduch, tak byla lepší atmosféra, takže jsem pak za to asi byla i ráda.“

Respondenti 3 a 4 měli na rozvod svých rodičů od počátku pozitivní pohled. Netrpělivě očekávali okamžik, kdy rodinné hádky ustanou a oni už nebudou muset žít v neustálém křiku a napjaté atmosféře.

Respondent 3: „Bylo mi to víceméně na jednu stranu jedno a snažil jsem se na to hledět jenom z těch jako kladných hledisek, že bude doma klid, takže se nebudou naši pokaždý, co táta přijde z práce, hádat jak šílený.“

Respondent 4: „Já jsem to vlastně ani nijak neprožíval. Pro mě to znamenalo jediné, nebudou se hádat, když budou oddělený a to znamená klid.“

Pocity respondentů po rozvodu rodičů

Celý proces rozvodového řízení vyvolal u respondentů pozitivní i negativní emoce vůči rodičům. V obou rodinách se však pohled na kladné a záporné pocity k rodičům mezi sourozenci odlišoval. Respondentka 1 pociťovala zprvu negativní emoce k matce, ale později i k otci. Naproti tomu u respondentky 2 se objevily negativní pocity pouze k otci.

Respondentka 1: „Dá se vlastně říct, že k mamce jsem v období rozvodu cítila spíše negativní pocity kvůli tomu, že jsem nevěděla, co si o celé situaci myslet. Brala jsem jako fakt to, co mi říkal táta, že ho mamka podvádí, takže já jsem jí vlastně neměla ráda za to, co udělala a za to, že zničila naši rodinu. V této situaci jsem zároveň neměla dobrý vztah ani s tátou. Už jenom kvůli tomu, že si dovolil na mamku křičet a sprostě ji nadávat, na mě bylo moc. Proto jsem se v tu chvíli cítila spíše sama a ani s jedním rodičem moc nevycházela.“

Respondentka 2: „Ze začátku jsem asi nic moc necítila, ale potom, co mi mamka říkala, jak to bylo u toho soudu, když tam táta říkal, že jsme v každodenním kontaktu a vůbec to tak nebylo, tak jsem z toho měla jiný pocity než na začátku. Přehodnotila jsem na něj pohled.“

Respondent 3 cítil k matce převážně pozitivní pocity a vztah k otci měl spíše neutrální. Respondent 4 však zmínil pozitivní i negativní pocity k oběma rodičům.

Respondent 3: „*O mámě jsem měl hodně pozitiv, protože právě na ní jsem byl jako dítě zvyklý, že se o nás furt stará a zápory mě asi nenapadají. U táty to v té době to bylo tak, že jsem ho víceméně bral jenom jako peněženku, když to tak blbě řeknu. Trávil s námi víkendy a podobně, ale když jsme u něj na víkend byli, tak on strávil víkend v práci a my jsme seděli u X-boxu. Pak s námi třeba večer koukal na nějaký film.*“

Respondent 4: „*Vlastně do dneška u mě přetrvávají nějaké takové pocity. Oba na sebe vzájemně házeli špínu, čímž se vzájemně zašpinili a nemám tak na ně jen pozitivní nebo jen negativní názory.*“

Manipulace rodičů

Všichni respondenti se také shodli, že alespoň jeden z jejich rodičů se snažil negativně ovlivnit jejich vztah s druhým rodičem a vytvořit tak u respondenta antipatii k druhému rodiči. V rodině respondentek 1 a 2 to byl otec, kdo se snažil poškodit jejich vztah s matkou, zatímco v rodině respondentů 3 a 4 se jednalo o oba rodiče.

Respondentka 1: „*Tak slýchávala jsem od táty řeči na to, že mamka ho podváděla, že zničila celou rodinu a vše je její vina. Moje mamka se mi naopak snažila situaci nastítnit i z jejího pohledu, takže občas použila i nějaké negativní komentáře na tátu, ale nesnažila se mi to nějakým způsobem vnutit.*“

Respondentka 2: „*Mně přímo táta nic neříkal, ale pamatuji si, že při jedné situaci, kdy táta na mamka nadával, jsem se jí zastala a jeho to rozčlilo tak, že mi dal facku.*“

Respondent 3: „*Oba na sebe kydali špínu. Jeden házel na druhého jeho nejslabší stránku. Táta je velmi málo empatický člověk, ale je majetný, a naopak máma je hodně empatický člověk, ale bez větších příjmů. Otec na mámu házel to, že není schopná se postarat, že bez jeho peněz bychom v podstatě byli někde na ulici nebo neměli co do úst a tak dále. Naopak máma tátovi vyčítala, jestli si jako uvědomuje, že peníze nejsou všechno a kdo by se o nás staral, že on by to určitě nedělal.*“

Respondent 4: „*To dělali vlastně oba. Do dneška spolu soupeří. Otec to dělal spíše více nenápadně a spíš chtěl, abychom se nad tím sami zamysleli, ale někdy to opakoval už moc*“

často a občas až urážlivě. Matka naopak byla hodně přímočará a snažila se hlavně o citové vydírání, že nás otec vlastně neměl nikdy rád, že nám nedává žádný prostor, protože jsme pro něj nejhorší na světě, a tak no.“

System porozvodové péče

Všichni respondenti zůstali po rozvodu rodičů v péči své matky. Respondenti 3 a 4 u vlastního otce trávili každý druhý víkend a respondentky 1 a 2 neměly s otcem určen pravidelný kontakt a záleželo tak jen na jejich vzájemné domluvě.

Nikdo z respondentů nedostal možnost rozhodnout se, v čí péči by po rozvodu rodičů chtěl zůstat. Všichni se však shodli, že by si v té době vybrali svou matku.

Respondentka 2: *„Tak v tom jsme měla úplně jasno. Rozhodně s mámou.“*

Respondent 3: *„V té době jsem byl hodně závislej na mámě a tátu jsem doma skoro neviděl, takže bych si asi určitě s jistotou vybral mámu.“*

U dvou respondentů však důvody pro toto rozhodnutí souvisely spíše s vnějšími okolnostmi než s jejich vnitřním přesvědčením. Respondentka 1 zmínila, že tehdy inklinovala spíše ke svému otci, ale nedokázala si představit změnu bydlení a školy, a proto by si tak vybrala svou matku.

Respondentka 1: *„Já jsem nad tím asi nějak nepřemýšlela, ale automaticky to pro mě byla mamka, i když jsem tehdy měla blíž k tátovi. Bylo to z důvodu toho, že jsem v našem městě měla školu, měla jsem tam blízko prarodiče a bylo to pro mě moje místo a můj domov a rozhodně jsem se nechtěla nikam stěhovat.“*

Respondent 4 by se tak rozhodl jen proto, že byl matkou zmanipulován a bydlení s otcem mu bylo předkládáno jako špatné.

Respondent 4: *„U nás bylo jasné, kde chceme bydlet, s matkou. Ona nás tehdy totiž výborně zmanipulovala k tomu, abychom si mysleli, že bydlení s otcem bude ta nejhorší věc.“*

V obou rodinách se tak pouze jeden ze sourozenců rozhodl z vlastní iniciativy, zatímco druhý se tak rozhodl pouze kvůli souvisejícím faktorům.

4.2.2 Začátky rekonstruované rodiny

Tato část výzkumu se zaměřuje na samotný vznik rekonstruované rodiny respondentů a na případné okolnosti a situace, které se k tomuto období pojí.

Příchod nevlastního rodiče

Na vstup nového nevlastního rodiče do rodiny bylo respondenty nahlíženo dvěma způsoby. Respondentka 1 a respondent 3 byli z nové situace udiveni.

Respondentka 1: „*Tak když si vlastně moje mamka přivedla nového partnera, tak jsem z toho byla hodně špatná. Nikoho nového jsem do rodiny nechtěla a už jsem byla zvyklá na to, že jsme jenom tři, s mojí mamkou a ségrou. Nenapadlo mě, že by se mohl objevit nějaký další člověk a že bych mohla mít dalšího tátu nebo někoho takového.*“

Respondent 3: „*Byl to docela šok. Jako první si našel partnerku otec po rozvodu a já jsem byl ještě furt malý dítě, takže to bylo pro mě něco úplně nového a tím pádem jsem byl hodně zaskočený.*“

Naproti tomu respondentka 2 a respondent 4 byli s možností příchodu nového rodiče smířeni, a proto pro ně tato nová situace nebyla takovým překvapením. Respondent 4 měl z příchodu nového rodiče dokonce radost.

Respondentka 2: „*Po rozvodu tam nikdo nebyl, ale mamka za někým jezdila, což jsem tušila. Asi proto mě to potom tolik nepřekvapilo.*“

Respondent 4: „*Já jsem měl hroznou radost, když ji přivedl. Ona byla tak úžasná, jako opravdu. Já jsem z toho byl hrozně nadšený, protože to bylo úplně něco jiného než naše matka. Málo křičela, hodně přemýšlela, hodně uklízela, docela špatně vařila teda, ale prostě s tátou fungovala v pořádku, nehádali se, nekecala mu do výchovy, ale spíše se nás snažila poznat.*“

Skutečnost, že v rodinách respondentek 1 a 2 i respondentů 3 a 4 byli mladší respondenti situací zaskočení a starší nikoli, naznačuje, že starší sourozenci byli na novou situaci připraveni lépe než ti mladší. Důvodem mohla být vyšší rozumová úroveň a pochopení potřeby svého rodiče najít si nový vztah.

První setkání s nevlastním rodičem

Tři respondenti si dokonce přesně vybavují okamžik, kdy se poprvé potkali s jejich nevlastním rodičem. Respondentka 1 se s nevlastním otcem setkala v situaci, která nebyla plánovaná a proběhla tak velmi rychle. I přesto to ale pro ni byl nezapomenutelný moment, který dokázala podrobně popsat.

Respondentka 1: „*Já jsem vlastně přišla ze školy domů, a když jsem otevřela vchodové dveře, tak jsem ho potkala ve verandě. Myslím si, že jsme se neměli původně ani potkat, protože zrovna odcházel, takže jsme se jen pozdravili. Hned co odešel, jsem se mamky ptala, proč tam byl ten cizí člověk, co tam chtěl, co u nás dělá a nechtěla jsem, aby tam vlastně asi nějakým způsobem vůbec někdo byl.*“

Respondentka 2 si bohužel na první moment nevzpomíná, pouze dodala první myšlenku, která ji tehdy proběhla hlavou.

Respondentka 2: „*Na první pohled jsem poznala, že je mladší než mamka, to mě trochu zarazilo, ale tu danou situaci už si nepamatuju.*“

Navzdory tomu, že respondenti 3 a 4 zažili situaci společně, každý z nich při popisu dané chvíle zmínil odlišné informace. Respondent 4 popsal daný moment do detailu včetně oblečení, které měla jeho nevlastní matka tehdy na sobě. Respondent 3 se při popisu zaměřil spíše na první dojem, který v něm daná chvíle zanechala.

Respondent 4: „*Tu situaci si pamatuji úplně přesně. Tohle je jedna z věcí, kterou si do smrti budu pamatovat. Den, kdy poprvé přišla. Měla na sobě tenisky od Vans, džínové kraťasy a nějakou top. My jsme přijeli k tátovi na víkend a on nám řekl, že by nás chtěl s někým seznámit, ale my jsme nevěděli, o co jde. Pak přišla ona, úplně usměvavá, asi trochu taky nervózní, ale vše bylo úplně v pohodě a v klidu. Já si do dneška myslím, že to je asi jedna z nejlepších věcí, co se tátovi v životě stala.*“

Respondent 3: „*Ten okamžik, kdy se to stalo, si pamatuji naprosto přesně. Vypadalo to tak, že se otevřely dveře a v nich stála tátova nová partnerka, teď už manželka, úplně rozzářená, začala se na nás usmívat a křičet ahoj. Začala se s námi seznamovat a víceméně celý den už jsme strávili tak nějak jako ve čtyřech, když to tak řeknu ještě s mým starším bratrem, tátou a jeho novou partnerku.*“

Jednání respondentů po příchodu nového rodiče

Všichni respondenti se zpětně shodli, že svým rodičům nikdy nevyčítali, že si našli nového partnera. Tři respondenti dokonce uznali, že svým rodičům nového partnera přáli, protože viděli určitou změnu k lepšímu. Pouze respondentka 1 nebyla za příchod nového rodiče ráda. Názor na příchod nového rodiče se tak odlišoval pouze v rodině respondentek 1 a 2.

Respondentka 1: „Chvilku jsem přemýšlela nad tím, zda to není ten, o kom můj táta mluvil. Ale nijak jsem jí to nevyčítala. Bylo to už nějakou dobu po tom, co se od nás táta odstěhoval. Ale ráda jsem za to nebyla.“

Respondentka 2: „Vůbec nic jsem jí nevyčítala, protože jsem viděla, že je mnohem šťastnější. Ona s ním tak nějak pookřála. Za to jsem byla ráda.“

Respondent 3: „Vůbec jsem mu to nevyčítal. V tomhle tom jsem byl chápavej a pochopil jsem, že rodiče šli prostě od sebe a každé si jde dál svojí cestou, a mně záleželo jenom na tom, aby hlavně nekašlali na nás. Upřímně jsem za to byl rád, protože táta zase začal trošku hledět na stránku jako spíš té rodiny, začal se o nás víc zajímat a třeba i do té výchovy začal zasahovat, aby z nás nevyrostly kopie naší mámy.“

Respondent 4: „Tohle byla jedna z věcí, co mu nikdy vyčítat nemůžu. Já jsem za to byl extrémně vděčnej. Já jsem viděl, jak jim to krásně funguje a do dneška si myslím, že by se jí měl rozhodně držet.“

U respondentky 1 však se postupem času názor na jejího nevlastního otce změnil a místo odporu, který k němu dříve cítila, si uvědomila jeho pozitiva a co díky němu získala.

Respondentka 1: „Postupem času jsem si uvědomila, že funguje více než náš biologický táta. Více se o nás staral a měl o nás ten zájem, který mi od mého táty chyběl. Myslím si, že se hodně změnilo. Na začátku jsem ho nepřijala a pak mi najednou došlo, že je vlastně všechno jinak a takhle by se asi měl chovat opravdový táta“

Reakce rodiče na nový vztah bývalého partnera/partnerky

Většina respondentů se zmínila, že jejich druhý rodič měl určité negativní komentáře na stranu rodiče, který založil nový vztah. Respondenti 3 a 4 se shodli, že jejich matka měla neustálé komentáře na to, že si jejich otec našel novou partnerku.

Respondent 3: „Máma měla neustále takové ty žárlivé připomínky, kdy si podle mého názoru, tak nějak nechtěla připustit, že by si otec do života dokázal přivést schopnější ženskou, než je ona.“

Respondent 4: „Měla neustále nějaké hemzy, to bylo strašný. Ta se chovala jak nejvíc ublížená ženská na světě.“

V rodině respondentek 1 a 2 si pouze respondentka 1 uvědomuje negativní komentáře ze strany otce na nového rodiče, které se podobaly spíše projevům žárlivosti.

Respondentka 1: „Tak táta měl narážky na mamky nového partnera, protože si podle mě myslel, že ho s ním podváděla.“

4.2.3 Vztahy

Další zkoumanou oblastí výzkumu byly vzájemné vztahy respondentů se členy jejich rodin. Tato oblast tvoří v rekonstruovaných rodinách velmi složitou síť vztahů, které se vzájemně propojují a ovlivňují.

Respondent a nevlastní rodič

Všichni respondenti uvedli, že mají s jejich nevlastním rodičem dobré vztahy, které se však musely budovat postupně.

Respondentky 1 a 2 mají s nevlastním otcem velmi blízký vztah, dokonce bližší než se svým biologickým otcem.

Respondentka 1: „Řekla bych, že teď už spolu máme opravdu dobrý vztah z důvodu toho, že už je to skoro 9 let, co jsou s naší mamkou spolu a je součástí naší rodiny. Proto si myslím, že už uběhlo hodně času na to, abychom si na sebe zvykli a vymezili si vzájemné hranice. V tuhle chvíli ho beru lépe než svého vlastního tátu.“

Respondentka 2: „No tak když to porovnáám, tak teď ten vztah máme bližší. Ze začátku jsem si k němu musela najít cestu a teď už ho beru dokonce líp než vlastního otce. Probíráme teď společně více osobních věcí než na začátku.“

U respondentů 3 a 4 je vztah mezi nimi a nevlastní matkou spíše na kamarádské úrovni než na úrovni rodičovské. Respondent 3 také uvedl, že v době puberty byli s bratrem velmi těžko zvladatelní, a tak jejich vztah s nevlastní matkou nebyl vždy ideální.

Respondent 3: „Dříve tady byla samozřejmě puberta a ve chvílích, kdy jsem se s tátou o něčem nepohodl a moje nevlastní máma se do toho mísila, se mi nelíbilo, jelikož to nebyl můj pravý rodič a mně samotnému se prostě nelíbilo, že mě začne vychovávat cizí člověk. V té pubertě to spíš probíhalo jako na houpačce. Po většinu času to bylo dobrý, moc jsme se nějak jako nebavili nebo něco takového, ale postupem času jsme si na sebe zvykli, pochopili jsme tak nějak našel místo v té rodině a teď momentálně máme spíš kamarádský vztah.“

Respondent 4 ještě dodává situaci, která dle jeho úsudku do dnes ovlivnila jejich vzájemný vztah s nevlastní matkou a vytvořila pomyslný blok.

Respondent 4: „Já měl tátovu přítelkyni vždycky moc rád. Jeden den jsme to ale s bráchou hrozně pokazili, kdy jsme si o tátovi a jeho přítelkyni psali nehezké věci a ona si to omylem přečetla, což mezi námi vytvořilo takový blok a podle mě to mezi námi pořád visí. Jsem ale hrozně rád, že mi ukázala možnost, jak se má žena v domácnosti chovat.“

Respondent a rodič, se kterým nesdílel domácnost

U všech respondentů se jedná o otce, který však u respondentek 1 a 2 nevytvořil nový vztah, ale u respondentů 3 a 4 založil novou rodinu. I přes odlišnost situace v rodinách všichni respondenti trávili se svým neresidenčním rodičem omezené množství času.

Respondentky 1 a 2 se se svým otcem vídaly a dodnes vídají velmi málo. Jejich otec se po rozvodu odstěhoval do jiného města, a tak nebylo mnoho příležitostí ke společnému setkávání. Obě respondentky tak mají na vztah ke svému otci velmi podobný názor. Respondentka 1 má ke svému otci neutrální vztah. V kontaktu je s ním párkrát do roka, a to spíše při vzájemných gratulacích k jmeninám či narozeninám. Ona sama neprojevuje žádnou snahu o častější kontakt a ani tak její otec.

Respondentka 1: „Tak já mám vlastně s otcem takový neutrální vztah. V kontaktu jsme tak pětkrát do roka a z toho jsou to většinou narozeniny a svátky, když si navzájem voláme, ale jinak se moc nevidáme. Myslím si, že tam není zájem ani z jedné strany.“

Stejně je tomu i u respondentky 2. Ta dnes vidí snahu o častější kontakt s jejich otcem jako zbytečnost, protože ji samotnou nedostatek kontaktu neovlivňuje.

Respondentka 2: „No určitě se postupně vidáme míň a míň. On snahu nemá, ale já jí také nevyvíjím. Zdá se mi to zbytečné. Mně osobně to vlastně nijak jako neomezuje.“

V rodině respondentů 3 a 4 už se názory neshodují. Vztah respondenta 3 s jeho otcem se postupně vyvíjel a zlepšoval. V původní rodině měl velmi málo otcovy pozornosti, ale později se jejich vztah začal měnit. Začali společně více komunikovat a vybudovali si mezi sebou bližší vztah.

Respondent 3: „Musím říct, že se náš vztah zlepšil jedině k lepšímu. Dříve, když jsme byli teda ještě všichni společně, tak si nás táta v podstatě nevěšoval, přišel z práce, najedl se, podíval se na televizi, a tím to skončilo. Momentálně si myslím, že to mezi námi funguje mnohem víc a máme toho spolu více společného než s mojí mámou.“

Respondent 4 je však názoru, že jeho vztah s otcem se žádným způsobem nezměnil. Nevidí žádné rozdíly v chování jeho otce v jeho původní a nové rodině. Podle něho byl vždy v projevoování citů uzavřený a nedával je příliš najevo.

Respondent 4: „Ze strany od otce podle mě za celou dobu žádná změna neproběhla. On je stále stejný a náš vztah se nijak nezměnil. On má takovou povahu, že je dost studený.“

Změna vztahu k biologickým rodičům po příchodu nového rodiče

Někteří respondenti uvedli, že jejich vztah s vlastními rodiči se změnil poté, co se do rodiny přidal nevlastní rodič. V jedné rodině změnu pocítili oba respondenti, zatímco v druhé rodině se změna dotkla pouze jednoho respondenta.

U respondentky 1 se po vytvoření rekonstruované rodiny upravily vztahy k oběma rodičům. Vztah s její matkou se zlepšil a ony si tak k sobě vytvořily bližší pouto. Zároveň nastala změna i ve vztahu k jejímu otci. Příchod nového rodiče do rodiny pro ni znamenal

vnitřní dilema, zda s novým rodičem navázat vztah nebo zůstat loajální svému vlastnímu otci.

Respondentka 1: „Mamku jsem vlastně začala brát blíže než dříve. Pochopila jsem celou tu situaci, a to mi v tu chvíli opravdu pomohlo. Vztahy s tátou se také hodně změnily. Od té doby, co u nás působil mamky nový partner, tak já sama nevěděla, zda je úplně vhodný, abych se s ním nějakým způsobem více sblížovala, když mám svého vlastního tátu.“

Naopak respondentka 2 uvedla změny pouze ve vztahu k vlastnímu otci. Po příchodu nového rodiče si všimla velkých rozdílů, které byly ve prospěch nevlastního otce.

Respondentka 2: „Porovнала jsem si svého tátu s ním a viděla jsem velký rozdíl v zájmu o všechno, třeba o studium, o osobní život, ale i volnej čas.“

V druhé rodině nastaly změny také, ale pouze jedna z nich byl zapříčiněná příchodem nového rodiče. I když respondent 3 uvedl, že jeho vztah s otcem se po rozpadu původní rodiny zlepšil, nepřisuzuje tuto skutečnost příchodu nového rodiče, protože jejich vztah se začal měnit ještě před příchodem nevlastního rodiče.

Respondent 3: „Tak náš vztah s tátou se zlepšil, ale to už předtím, než si našel novou přítelkyni. Začalo to hned po rozvodu našich.“

U respondenta 4 se změnil pouze vztah k jeho matce. Po nějakém čase si začal uvědomovat rozdílnost chování mezi jeho vlastní a nevlastní matkou, kterou jako mladší neviděl, a která u něho změnila pohled na jeho matku.

Respondent 4: „No, když jsme byli malí, tak jsem to asi neviděl, ale zpětně určitě jo. Protože když porovnáám matku a tátovu přítelkyni, tak bych řekl, že jsou vyloženě jak oheň a led oproti sobě a každá funguje na úplně jiném principu, a když to tak blbě řeknu, tak ten princip tý tátovy přítelkyně mi přijde sympatičtější.“

Respondent a vlastní prarodiče

Ve vztahu mezi respondenty a jejich vlastními prarodiči nenastaly po vzniku rekonstruované rodiny žádné změny. Respondentky 1 a 2 měly tou dobou babičku z matčiny strany a oba prarodiče z otcovi strany. Jejich vztah s babičkou z matčiny strany byl vždy velmi dobrý. Obě respondentky však uvedly, že jejich babička měla ze začátku velké

problémy s jejich novým rodičem z důvodu velkého věkového rozdílu, který je mezi jejich matkou a jejich novým rodičem. Naproti tomu s prarodiči z otcovy strany se respondentky nikdy moc nevidaly, a to se po vzniku nové rodiny také nezměnilo. Nikdy s nimi neměly vytvořený bližší vztah.

Respondentka 1: „Tak já měla vždycky s babičkou od mamky super vztah. Jedině po rozvodu našich měla problém s přijetím máminého partnera, protože byl o dost mladší než mamka. Naproti tomu s babičkou a dědou od táty jsme se nikdy moc nevidaly. A po rozvodu sotva vídám tátu, natož je.“

Respondentka 2: „S prarodiči od otce se nevidáme a od mamky už máme jen babičku. Ta už s rozvodem měla velký problém a myslela si, že táta za nic nemůže. Časem ale zjistila, že vše bylo úplně jinak a teď bere nového mamčina přítele velmi dobře, vlastně lépe než našeho otce. Ze začátku totiž měla problém i s ním, hlavně kvůli jejich věkovému rozdílu, protože je o dost mladší než naše mamka.“

Respondenti 3 a 4 měli v době vzniku nové rodiny už pouze babičku z matčiny strany a dědu z otcovy strany. S babičkou z matčiny strany měli vždy velmi dobrý vztah a popsali ji jako velmi pozitivního člověka, který stál vždy při nich. S dědou z otcovy strany se ale často nevidají, a tak je jejich vztah spíše neutrální.

Respondent 3: „Já si myslím, že můj vztah s babčou od mamky byl vždy dobrý. Ona je hrozně empatický člověk. Pak mám ještě dědu od táty, ale toho vídám fakt málo, takže k němu ani nevím, jaký bych měl mít vztah.“

Respondent 4: „Babička byla vždycky prostě totální zlatíčko a ta je prostě naše takový velký srdce, takže tam se to nikdy nezměnilo. A s otcem od táty, jako dědou, se nijak nebavím, protože jsem se s ním nikdy nějak nevidal.“

Respondent a nevlastní prarodiče

Se vznikem rekonstruované rodiny získali respondenti také nevlastní prarodiče. Přijetí nových vnoučat lze v první rodině nazvat spíše přijetím zdvořilostním, za to v druhé rodině už ho lze považovat za přijetí upřímné.

U respondentek 1 a 2 se jednalo o otce, nevlastní matku a dva napůl vlastní sourozence nového rodiče. Poprvé se však s respondentkami setkali až dva roky po fungování

rekonstruované rodiny. Jejich vztah nebyl nikdy nějak důvěrný a setkávali se maximálně jednou do roka. S tím souvisel i způsob oslovení, který byl po určitou dobu na formální úrovni a postupně se změnil v oslovení křestním jménem.

Respondentka 1: „Tak my jeho tátu s jeho novou ženou a sourozenci potkaly asi až po dvou letech, co byli s mamkou spolu. Ze začátku jsme jim taky dlouho vykaly, ale po nějaké době nám nabídli tykáni, a tak to je do teď. My se s nimi ale vidíme jenom jednou ročně, když k nám přijedou na grilovačku, jinak se nevidáme.“

Respondentka 2: „No my jeho rodiče dlouho neznaly. Věděly jsme, že jeho maminka už umřela a táta má novou ženu a děti, ale potkaly jsme se s nimi až po pár letech. Dlouho jsme jim taky vykaly, ale už si tykáme. Ale nevidáme se s nimi často. Jen když přijedou jednou za rok na návštěvu, jinak ne.“

Respondenti 3 a 4 už navázali se svými nevlastními prarodiči důvěrnější vztahy. S novou rodinou získali hned 3 nevlastní prarodiče, protože nevlastní babička a děda byli rozvedení a babička už měla nového manžela. Respondenti byli novou rodinou přijati velmi přátelsky hned na začátku.

Respondent 3: „Tak já si myslím, že nás přijali velmi dobře. V té době jsme byli hodně malí, ale nevlastní babička už tehdy měla podobně staré vnučky, takže fungovala jako standartní babička.“

Respondent 4: „Přijali nás úplně v pohodě, nebyly tam žádné problémy. Myslím si, že nás brali stejně jako svoje vlastní vnoučata, naše sestřenky.“

S pozitivním přijetím souvisí také způsob oslovení. Respondenti 3 a 4 už od dětství oslovovali své nevlastní prarodiče dědo a babi. Pouze druhého manžela nevlastní babičky oslovovali vždy vlastním jménem, protože s ním neměli nikdy tak blízké vztahy.

Respondent a vlastní sourozenec

Všichni respondenti se shodli, že vztah mezi nimi a jejich vlastním sourozencem se po vzniku rekonstruované rodiny změnil pozitivním směrem.

Respondentky 1 a 2 uvedly, že před rozpadem původní rodiny byl jejich vzájemný vztah dobrý a potýkal se jen s běžnými sesterskými neshodami, které však nebyly způsobené

žádnými vážnými okolnostmi. V období rozvodu se však sestry rozdělily mezi své rodiče a tím se vzájemně oddálily. Respondentka 1 byla v období rozvodu na straně otce a respondentka 2 byla naopak na straně jejich matky. Po vzniku rekonstruované rodiny se však obě dostaly k informacím, které jejich pohled upravily a vzájemně se jejich pouto ještě více upevnilo.

Respondentka 1: „S mojí ségrou jsme měly dobré vztahy. Byly tam nějaké klasické sourozenecké rozepře, ale nic zvláštního. Rozdily se objevily pouze při rozvodu, kdy já stála na straně táty a moje ségra na straně mamky, takže to pro nás bylo trochu těžší, ale po vzniku rekonstruované rodiny jsme se naopak více spojily.“

Respondentka 2: „Dříve bylo všechno v pohodě. Ze začátku rozvodu si mladšího sourozence chtěl tatínek koupit, tak to jsem tomu mladšímu sourozenci velmi vyčítala, ale pak když konečně pochopila, jak to je, tak si myslím, že nás to spíš víc sblížilo.“

Respondenti 3 a 4 se shodli, že před rozpadem původní rodiny se mezi nimi vyskytovalo mnoho neshod, které však souvisely pouze s jejich soupeřením. Oba však uvedli, že po vzniku rekonstruované rodiny se jejich vztah sblížil.

Respondent 3: „Jelikož mám staršího bratra a v té době byl jedinej, kterého jsem měl, tak když jsme měli rodiče spolu, tak jsme hodně soutěžili o to, aby si nás rodiče všímali. Já jakožto mladší jsem ještě bratrovi tu pozornost ubíral, a tím pádem měl on větší potřebu mi třeba brát mi věci, ničit mi je a tak dále. Po vzniku rekonstruované rodiny se to změnilo až teda po delší době, ale jako našli jsme si k sobě silnější pouto, protože jak jsme přejížděli furt od jednoho rodiče k druhému a ti na sebe mezi sebou házeli nějakou špínu a nemluvili spolu skoro vůbec, tak nám vlastně došlo, že jediný člen té rodiny, který s námi víceméně celou dobu drží je ten brácha.“

Respondent 4: „Měli jsme spolu spoustu neshod, ale žádné kvůli rodičům. Většina z nich byla vlastně kvůli našemu vzájemnému soupeření. Ale v té nové rodině nás to celkově víc sblížilo.“

Respondent a napůl vlastní sourozenec

O vztazích mezi respondenty a napůl vlastními sourozenci se vyjadřovali pouze respondenti 3 a 4, kterých se tato situace týká. Respondenti mají jednoho napůl vlastního bratra od matky a dvě napůl vlastní sestry od otce.

Na informaci o příchodu nových sourozenců reagovali respondenti odlišně. Respondent 3 se na všechny své sourozence těšil a oznámení nového sourozence bral vždy jako pozitivní zprávu. Naopak respondent 4 to tehdy moc nevnímal a nevěnoval tomu přílišnou pozornost.

Vztah respondenta 3 se všemi jeho sourozenci je velmi blízký a pozitivní. Respondent však zaznamenal rozdíly ve vlastní roli vůči sourozencům od matky a od otce. Pro jeho bratra vždy představoval spíše otcovský vzor, ale k sestrám měl vždy vztah sourozenecký.

Respondent 3: „*Já mám všechny svoje sourozence rád a záleží mi na nich a nějak mi nepřipadalo, že by mi měli ubírat třeba nějakou jako lásku těch rodičů nebo něco podobného, to vůbec teda. Všichni tři jsou teda mladší. Jelikož se mamka s jejím partnerem, se kterým má mého nevlastního bratra rozešla, byl jsem pro něj spíš taková jako otcovská figura než jeho starší bratr. Sestry jsou takový dvě princezničky a u nich ještě není moc co řešit, protože jsou ještě malý.*“

U respondenta 4 se vztah k jeho bratrovi a sestrám velmi odlišuje. Svého napůl vlastního bratra od matky vůbec nepřijímá a nemá k němu vytvořené žádné větší pouto. Bere ho jako příčinu nedostatku pozornosti od své matky, kterou v dětství pocíťoval. Naopak ke svým sestrám má vytvořený pozitivní vztah, protože z jejich strany o žádnou pozornost nikdy nepřicházel.

Respondent 4: „*Do dneška jednoho z nich, vlastně bratra od matky, беру jako pouhou náhradu. Matka si ho pořídila přesně ve chvíli, kdy jsme ji začali odrůstat a ona prostě má životní nutkání se o někoho neustále starat. Místo toho, aby se přesunula do další fáze, tak se prostě vrátila k té fázi, ve které byla reálně dobrá, a tak si rychle honem musela s někým udělat dítě, aby se měla o koho starat, protože ty děti už jí prostě odrůstaly. Ze začátku jsem to tak neviděl, ale postupně jsem si začal všímat toho, že nám bere matky pozornost a ona si to vůbec neuvědomuje. Naopak u otce to bylo úplně odlišné. U něho jsme na nějakou větší pozornost zvyklí nebyli, aby nám přišlo, že nám ji noví sourozenci vezmou. Já si totiž myslím,*

že táta té pozornosti mým ségrám dává stejně jako nám. On prostě takový je, nikoho neupřednostňuje. To naše matka dělala.“

Vztah vlastní x napůl vlastní sourozenci

Respondenti 3 a 4 se shodli, že jejich vztah k vlastním a napůl vlastním sourozencům je rozdílný. Jako důvody bližšího vztahu s vlastním sourozencem uvedli:

- společné procházení rozvodem rodičů,
- menší věkový rozdíl,
- podobné záliby,
- více společného času.

Respondent 3: *„Stoprocentně se ten vztah odlišuje, jelikož můj nejstarší bratr si prošel v podstatě úplně tím stejným a je jen o rok a půl starší než já, tak od sebe máme malý věkový rozdíl a máme tak dost podobné záliby, je to víceméně jako můj vrstevník. Je jednodušší si najít zálibu s bratrem, který je o rok a půl starší než s bratrem, který je o 10 let mladší.“*

Respondent 4: *„S tím vlastním bráchou mám hodně blízký vztah i díky tomu rozvodu našich. S nejmladším bráchou máme hodně odtažitý vztah už od začátku. U sester je to jiné, moc často se s nimi nestýkám, ale mám s nimi vztah dobrý.“*

4.2.4 Výchova

Respondenti se v rozhovorech zmiňovali také o výchově v jejich rodině, která dle nich ovlivnila mnoho věcí do budoucna.

Převyšující výchova jednoho z rodičů

V původních rodinách respondentů byla hlavním vychovatelem matka a otcové do přímé výchovy příliš nezasahovali. U většiny z nich se situace nezměnila ani po vzniku rekonstruované rodiny. Tři respondenti se shodli, že po vzniku nové rodiny nedošlo z hlediska výchovy k žádné změně a jejich hlavním vychovatelem zůstala matka. V rodině respondentek 1 a 2 se tak názory shodovaly.

Respondentka 1: „U mě se určitě výchově věnovala spíše mamka. Táta moc nefungoval jako rodič už předtím, než se naši rozvedli. Poté co se odstěhoval do úplně jiného města, tak na nás neměl ani tolik času a ani zájmu.“

Respondentka 2: „Rozhodně matka, otec se nesnažil nikdy.“

Naopak v rodině respondentů 3 a 4 si pouze respondent 4 nevšiml žádné změny.

Respondent 4: „Více matka. Otec se o tu výchovu nikdy moc nezajímal a matka si myslela, že zastane roli matky i otce, takže to bylo až moc na sílu někdy. Takže ona se snažila více, ale někdy zase až moc.“

Respondent 3 se však domnívá, že po vzniku rekonstruované rodiny se přístup jeho otce změnil a začal se o jejich výchovu více zajímat.

Respondent 3: „Před tím vznikem rekonstruované rodiny to byla určitě máma a táta do toho v podstatě nezasahoval a jediné, co ho zajímalo bylo, abychom měli co jíst a měli v čem chodit. Potom už se začal zapojovat i táta, ale stále ne tolik jako máma.“

Zapojení nevlastního rodiče do výchovy

Na výchově všech respondentů se podílel nevlastní rodič. V rodině respondentek 1 a 2 se do výchovy začal zapojovat až po určité době od vzniku rekonstruované rodiny.

Respondentka 1: „On se začal zapojovat, ale až později. Ze začátku se nezapojoval vlastně vůbec a všechna rozhodnutí byla na mamce. Až postupem času třeba po 2-3 letech začal více projevovat svůj názor.“

Respondentka 2: „No on se snažil zapojovat, ale ne hned.“

U respondentů 3 a 4 se však začal zapojovat hned od začátku, ale jen zřídka a spíše v základních věcech.

Respondent 3: „Bylo pár momentů, kdy se chtěla zapojit. Ona se snažila zasáhnout fakt jenom dohromady asi ve třech případech, co si jako celkově vybavuji.“

Respondent 4: „Jako zapojovala se. Ona nám ukázala, jak žijí normální lidi, a ne zvířata z vesnice. Ona sama po nás vyžadovala doma pořádek, abychom se nechovali jako doma. Z

její strany byla jasná pravidla, co se týče prostě stolování, uklízení po sobě a podle mě jako dlouho bojovala s tím, jak nám to podat.“

Reakce respondentů na výchovu nevlastním rodičem

Všichni respondenti přiznali, že s výchovou nevlastního rodiče měli z počátku problém, který ale postupně překonali.

V první rodině vnímala z počátku respondentka 1 svého nevlastního rodiče jako cizího člověka, ale postupem času se její pohled změnil. Způsob myšlení jejího nevlastního otce se díky jeho věku začal více podobat jejímu a ona tak měla možnost větší samostatnosti než dříve.

Respondentka 1: „Tím, že mamky nový partner je o dost mladší a má tak ke mně věkově blíže, tak se naše některé názory více podobaly než s názory mojí mamky. Vyhovovalo mi, že jsem díky jeho některým názorům mohla mít volnější režim, než když vše bylo pouze na mamce. Slýchala totiž i jiný názor než ten její. Samozřejmě se ale objevily i věci, ve kterých jsem nebyla ráda, že se k nim chce vyjádřit.“

Respondentka 2 však měla vždy větší autoritu ve své matce, ale postupně názory svého nevlastního rodiče přijala a uvědomila si, že jeho rady byly pro její dobro.

Respondentka 2: „Ze začátku jsem ho jako úplně nechtěla brát jako autoritu, i když to myslel třeba dobře. Když se nad tím zpětně zamyslím, tak to asi vždycky myslel dobře. Já jsem ale asi stejně vždycky měla větší autoritu v mamce. Ty jeho názory byly skoro vždy podobné těm mamčiným, oni to nejdříve vše probírali spolu.“

V druhé rodině bral respondent 3 svou nevlastní matku jako autoritu jen kvůli svému otci. Její názory se mu přičily, protože na věci nahlížela odlišným způsobem. Postupně si však uvědomil, že některá její přesvědčení nebyla tak špatná, jak se dříve domníval.

Respondent 3: „Bral jsem ji jako autoritu, ale jen díky otci. Kdyby to nebyla manželka našeho táty, tak by tu autoritu určitě neměla. Vadily mi její názory, jelikož ona je hodně usedlý člověk, zatímco my s bratrem jsme hodně akční, energický anebo aspoň většinu dětství jsme byli a furt jsme vymýšleli nějaký blbosti. Později už jsem si na to asi i zvykl a pochopil, že to nemyslela vždy špatně.“

Naproti tomu respondent 4 bral svou nevlastní matku jako autoritu ihned, a dokonce lépe než vlastní matku. Z počátku se mu její názory nelíbily, protože byly velmi odlišné od těch, které slýchal od své matky, ale postupně zjistil, že jsou mu osobně bližší.

Respondent 4: „Jako měla mnohem větší autoritu než matka prostě. Ze začátku mi její názory vadily, protože jsme byli prostě v pubertě a tam jsem měl problém s každým. Byl jsem pod vlivem matky a bylo těžké se na to adaptovat, ale pak jsem zjistil, že má pravdu. Ale jako ve finále jsem ji zpětně za to vděčnej a určitě mě naučila víc věcí, který dneska využiju, než mě toho naučila matka.“

4.2.5 Problémy v rekonstruované rodině

Další část výzkumu byla zaměřena na problematiku rekonstruovaných rodin. Všichni respondenti se shodli, že se v jejich rodině vyskytovaly určité problémy. Mezi zmiňované problémy patřily:

- nedostatek peněz
- problém s přijetím autority
- nedostatek kontaktu se sourozenci
- nejednotná výchova
- problémy mezi sourozenci – žárlivost, nadřžování

Nedostatek peněz

S finančními problémy se setkaly pouze respondentky 1 a 2. Obě respondentky zmínily nedostatek peněz v období, kdy na ně ještě nebylo placeno výživné od otce, a tak všechny náklady byly pouze na jejich matce.

Respondentka 1: „Měly jsme nějakou dobu doma problém i s penězi. Potom, co se táta odstěhoval nás živila jen mamka a byl to pro ni docela problém. Ona si v té době ještě platila školu, takže peněz bylo fakt málo.“

Respondentka 2: „Co mě napadá je nedostatek peněz, který mamka měla. Někdy nám nemohla zaplatit ani obědy ve škole a nemohly jsme jezdit na všechny výlety se školou jako ostatní.“

Problém s přijetím autority

Z počátku měla většina respondentů problém s přijetím nové autority. Samotný příchod nového člena nebyl však takový problém jako fakt, že nově příchozí osoba se stala nevlastním rodičem, a tedy novou autoritou. Každý z respondentů potřeboval určitý čas pro vstřebání nové situace a akceptování nového člena rodiny. Pouze jeden z respondentů přijal novou autoritu okamžitě, bez jakéhokoliv rozmýšlení.

Respondent 4: „...měla mnohem větší autoritu než matka prostě...“

U ostatních respondentů se vyskytl vzdor vůči nové autoritě, který se postupně zmenšoval.

Respondentka 1: „...autoritu jsem si k němu musela postupně vybudovat...“

Respondentka 2: „...ze začátku jsem ho jako úplně nechtěla brát jako autoritu...“

Respondent 3: „...bral jsem ji jako autoritu, ale jen díky otci... nebyla to ta přirozená autorita jako u vlastního rodiče...“

Nedostatek kontaktu se sourozenci

Jeden z respondentů uvedl jako problém i fakt, že se se svými napůl vlastními sourozenci vídal velmi málo a neměl tak dostatek prostoru na rozvíjení vzájemného vztahu.

Respondent 3: „Co si teď vybavím je oddělení od zbývajících tří sourozenců narozdíl od toho staršího. Netrávil jsem s nimi tolik času, protože každý z nich má víceméně svoji rodinu, do které spadá. Nemohl jsem s nimi tak trávit čas, co jsem chtěl.“

Nejednotná výchova

Respondenti uvedli, že se mezi jejich rodiči vyskytovaly neshody kvůli výchově. Častěji se s nimi však setkali mezi vlastními rodiči. Přestože se v obou rodinách na výchově podílely především matky, otcové měli tendenci zasahovat do výchovy pouze prostřednictvím rozhovorů s matkami, což vedlo ke konfliktům mezi rodiči.

Respondentky 1 a 2 viděly rozdíly ve výchově mezi vlastními rodiči, ale i mezi jejich matkou a nevlastním rodičem.

Respondentka 1: „Tak mamka s jejím partnerem mají mezi sebou větší věkový rozdíl, a tak se jejich názory občas odlišují. Nikdy to však nedali znát před námi, a pokud to bylo možné, tak danou situaci vždy probrali nejdříve spolu. Ale mezi tátou a mámou to bylo častěji, ale tak kvůli všemu, nejenom výchově.“

Respondentka 2: „Občas ano, asi v obou rodinách. Ale častěji určitě mezi mými vlastními rodiči.“

Respondenti 3 a 4 si neshody vybavují pouze mezi vlastními rodiči.

Respondent 3: „Já si naopak upřímně nepamatuji, v čem by se moji vlastní rodiče shodli. Každý z rodičů měl jiný způsob, které si občas vzájemně odporovaly. Oni společně moc nekomunikovali, takže bylo spíše na nás abychom si vybrali, co nám připadá správné. Každý z nich měl jinou silnou stránku, ve které jsem si od nich nechával radit. Když máma začala mluvit o rodinných vztazích, tak jsem to bral mnohem vážněji než od otce. Naopak když šlo o finance, školu nebo podnikání, tak jsem šel raději za otcem.“

Respondent 4: „Rodiče neustále, tam to bylo pořád, kvůli všemu. Ale táta s jeho novou ženou už se ve většině věcech shodnou. Možná je to i tím, že mají podobný názor, ale u něj nás měl na starosti hlavně táta a ona se snažila stát za ním.“

Problémy mezi sourozenci

V rodině respondentek 1 a 2 se vyskytovaly určité sesterské neshody především v době rozvodu. Každá z respondentek stála v té době na odlišné straně rodičů a kvůli tomu se vzájemně odcizily. Respondentka 1 ještě uvedla, že v té době měla její sestra velmi blízký vztah s matkou, a tak se jí zdálo, že ji občas trochu nadržuje. Naopak respondentka 2 měla občas pocit, že naopak její mladší sestra má volnější režim, než měla ona, což se jí zdálo nespravedlivé. Příčinu neshod ale také přisuzuje jejich otci, který se snažil mladší ze sester uplácat a dostat ji tak na svoji stranu.

Respondentka 1: „Tak už při tom rozvodu jsme to každá viděla jinak. Pak se mi občas zdálo, že tím, že segra měla s mamkou bližší vztah než já, tak jsem tam viděla nějaké rozdíly v jejím přístupu.“

Respondentka 2: „Tak při rozvodu jsem nechápala, jak může moje sestra tátovi věřit, ale byla mladší a blbější v tu chvíli a on se jí snažil koupit, takže tam jako rozbroje byly.“

Potom později se navíc stávalo, že ona mohla nějaké věci dříve než já, takže jsem měla, podle mě, přísnější výchovu, což mě štválo hodně.“

V rodině respondentů 3 a 4 se problémy mezi sourozenci vyskytovaly také. Respondent 3 viděl v jeho rodině velké rozdíly, a to jak se sourozencem vlastním, tak s těmi napůl vlastními. Jeho vlastní bratr byl vychováván přísněji než on, ale později na něj byly kladeny nižší nároky než na respondenta 3, což považoval za nespravedlivé. Svého mladšího bratra vnímal jako toho nejoblíbenějšího syna v rodině, kterému byla věnována veškerá pozornost matky. I přesto si k němu vybudoval kladný vztah a nic mu nevyčítal. Žárlil však na pozornost, které se dostávalo jeho sestrám od jejich otce. Když byl mladší on, otec rozvíjel své podnikání a nevěnoval tak jeho původní rodině dostatek pozornosti a času. U sester už měl však byznys funkční, a tak se mohl více věnovat nové rodině.

Respondent 3: *„Myslím si, jakožto prostřední dítě, že jsem tyhle rozdíly vnímal docela dost. Bratr jakožto prvorozený měl tvrdší výchovu než já, ale když už byl potom starší, tak už na něj nebyly nakládány takové nároky. Já jsem měl o dost volnější výchovu než můj starší bratr, ale na druhou stranu se ode mě očekávají mnohem vyšší výkony než od mého staršího bratra. Náš mladší bratr byl vždycky nejoblíbenější, což je asi blbé říct, ale on takřka nemá povinnosti a výchovu má extrémně laxní. Za to ale nemůže on, ale máma. Jako mladší jsem taky určitě žárlil na své sestry, protože měly tu tátovu pozornost už od narození, protože otec už má momentálně zařízený veškerý pracovní záležitosti, které při našem dětství teprve rozjížděl.“*

Respondent 4 měl největší problémy ve vztahu se svým napůl vlastním bratrem. Viděl zde matčino upřednostňování nejmladšího bratra, které ho trápilo a ovlivnilo tak jejich sourozenecký vztah. I se svým vlastním bratrem měl občasné neshody z důvodu odlišného názorů na určité věci, ale se svými sestrami nikdy žádný problém neměl. Uznal, že je otec občas rozmazloval, ale to on nikdy nebral zle, protože se domnívá, že v dětství rozmazlovali i jeho.

Respondent 4: *„Nadržovalo se mému poslednímu bratrovi. Jako opravdu tam nadržování je a bylo. Já nevím, jestli to je matky provinění toho, že se rozhodla, že nebude mít otce a opět se snažila zastat obě funkce v rodině, ale prostě výsledky nadržování mojí matky vypadají tak, že je z něj nevychovanéj spratek. S mým vlastním bratrem jsme každéj*

úplně jinej a náš otec má dost striktní názory, se kterými někdy nesouhlasím já, s některými nesouhlasí můj bratr, a tak jsme byli většinou tak jako chvíli jako každé chvíli tahá pilku. Ségry jsou v pohodě. A to že je občas rozmazlují mě nijak netrápí, protože jsou malý, dobře, mě v té době taky rozmazlovali.“

Vztah mezi rodičem a partnerem/partnerkou druhého rodiče

Všichni respondenti popsali vztah svého druhého rodiče a nevlastního rodiče jako neutrální až negativní.

V rodině sester popsala respondentka 1 vztah svého biologického a nevlastního otce spíše negativně, protože byla přítomna při jejich vzájemných střetnutích. Naproti tomu respondentka 2 se většinou neúčastnila přímého setkání, a tak jejich vztah popisuje neutrálně.

Respondentka 1: *„Tak můj táta dal několikrát najevo, že nového partnera mé mamky nemusí. Zdálo se mi, jako by byl naštvaný, že si k nám vytvořil takový vztah a tráví s námi tolik času. Na druhou si stranu si myslím, že tohle bylo jen a jen na něm a ten čas s námi mohl trávit také.“*

Respondentka 2: *„Tak když se viděli osobně, tak já u toho většinou nebyla, protože to bylo na mém maturitním plese, kde jsem vlastně s nimi nebyla vůbec anebo na promocích, kde se teda jako pozdravili, ale pak se spolu nějak nebavili, na to nebyl ani jako prostor. A nikam dohromady je nezvů a ani zvat nebudu, když to nebude potřeba.“*

V rodině respondentů 3 a 4 se oba respondenti shodli na neutrálním až negativním vztahu mezi jejich vlastní a nevlastní matkou. Respondent 4 však nebyl u společných střetnutích tak často přítomen jako respondent 3, a proto situaci popsal více obecně.

Respondent 3: *„Nová otcova manželka se mojí mámě nelíbila. Pošťuchovala do ní všemi různými směry, který ona na sobě mohla víceméně vypíchnout, že je v tom lepší. Osobně jsem je nikdy neviděl, že by měly mezi sebou nějakou slovní výměnu nebo nedej bože fyzické konflikt, ale vím, že máma s novou partnerkou mého táty měla velký problém.“*

Respondent 4: *„No společně jsem je viděl třeba na mém maturáku no. Mezi nimi ani nevím, jak to probíhalo, já u toho moc nebyl. Ale moje matka měla občas nějaké řeči na tátovu ženu.“*

4.2.6 Pohled na rekonstruovanou rodinu

Část výzkumu se také věnovala názoru respondentů na vyrůstání v rekonstruované rodině.

Atmosféra v rodině

Respondenti hodnotili svou původní a novou rodinu a rozhodovali, ve které z těchto rodin se cítili lépe. V konečném výsledku se všichni shodli na nové rodině, protože v ní sledovali méně hádek a konfliktů než v původních rodinách. Pouze dva respondenti si však byly naprosto jistí tím, pro kterou rodinu by se rozhodli bez jakéhokoliv zaváhání.

V rodině respondentek 1 a 2 byla pouze mladší z respondentek ihned přesvědčená, pro kterou z rodin by se rozhodla.

Respondentka 1: „Pro mě bylo lepší prostředí po vzniku rekonstruované rodiny. V původní rodině byly na denním pořádku samé hádky a nefungovalo to. Nejezdili jsme na žádné výlety a netrávili jsme společně žádný čas. Díky tomu, že si moje mamka našla mladšího partnera, který je velmi aktivní, jsme začali podnikat společné aktivity, což bylo super, protože jsem na to nebyla zvyklá. Takže jsem si užívala, že konečně zažívám věci jako mí vrstevníci.“

Respondentka 2: „Tak je v tom velký věkový rozdíl, když jsem byla v té první rodině a pak v té druhé, takže jsem na to asi nahlížela úplně jinak předtím a nahlížím na to jinak teď. Jakože v tomhle věku bych se rozhodla pro novou rodinu.“

V druhé rodině nastala stejná situace a pouze mladší z respondentů byl jednoznačně rozhodnut pro novou rodinu.

Respondent 3: „Rozhodně to bylo lepší potom. Já můžu říct, že to byla jedna z dobrých věcí, na které se shodli, že půjdou od sebe.“

Respondent 4: „No to je těžké říct. V té původní to bylo lepší v tom, že jsme měli větší volnost, bylo to pro nás známé prostředí a měli jsme každý svůj pokoj. Ale ve finále jsem byl radši u toho táty, i přes to, že tam nebylo takové domácí prostředí. Fungovalo tam vše normálně, byl tam prostě klid, bezpečí a zázemí a člověk se nemusel o nic strachovat. Bylo to prostě hrozně sympatický, nebyl tam křik a bylo tam vždy uklizeno, naopak doma byl křik

na denní pořádku a špína jak u zvířat. Prostě jako když chodíš mezi civilizovaným světem a zvířaty z vesnice. “

Opora v rodině

Pouze dva respondenti měli při vzniku rekonstruované rodiny podporu v širší rodině. Jednalo se o obě respondentky z první rodiny. Respondentka 1 měla v době rozvodu a vzniku rekonstruované rodiny podporu pouze ve své babičce. Tu ale uvedla jako někoho, kdo při ní stál, vždy když potřebovala.

Respondentka 1: *Největší oporou z rodiny mi byla moje babička, která vždy stála při mně, ať se dělo cokoliv. “*

Respondentka 2 jako největší podporu uvedla svého partnera a svého strýce, na které se mohla vždy obrátit.

Respondentka 2: *„Pro mě byl oporou můj strejda, ale taky můj přítel. “*

V druhé rodině respondent 3 uvedl jako jedinou oporu svého staršího bratra, který si s ním celým procesem procházel.

Respondent 3: *„V širší rodině mi vůbec nikdo oporou nebyl. Jediný, s kým jsem si tím prohazel byl můj starší bratr a společně jsme se museli se vším vypořádat. “*

Naproti tomu respondent 4 nepovažoval nikoho jako oporu v tomto období a cítil se spíše sám.

Respondent 4: *„V té době jsem v nikom podporu neměl. Já jsem se nikomu nemohl svěřovat, protože jsem tam necítil nikoho, kdo by byl nezaujatý. Kdo by mě vyslechl, dokázal by to férově zhodnotit a neviděl by to jen jednostranně. “*

Pozornost a péče rodičů

Respondenti měli podobné názory na péči ze strany svých rodičů. Respondentky 1 a 2 měly dostatek péče ze strany své matky a jejího partnera, ale ze strany otce jim chyběl jakýkoliv jeho zájem.

Respondentka 1: *„Myslím si, že mamka a její partner se nám věnovali dost, ale táta o nějaký ten čas ani moc nestál. “*

Respondentka 2: „Tak máma a její přítel určitě, ale otec se nám nevěnoval jako skoro vůbec. Po rozvodu už jsme se vídali minimálně.“

Respondenti 3 a 4 se shodli pouze z části. Ze strany otce by oba vyžadovali větší zájem a snahu se o společně strávený čas, ale ze strany matky už se jejich odpovědi rozcházejí. Respondent 3 vidí péči matky za dostatečnou, ale respondent 4 naopak vidí její snahu až jako zbytečnou a někdy i přehnanou.

Respondent 3: „Táta se nám věnoval hodně málo, to mi vadilo, ale máma dělala, co mohla.“

Respondent 4: „Určitě bych si žádal, aby se nám otec věnoval více. U té matky bych toho kontaktu chtěl mít spíše méně.“

4.2.7 Respondent se specifickými poruchami učení v rekonstruované rodině

Specifické poruchy učení byly diagnostikované jednomu z respondentů v době vzniku rekonstruované rodiny. Z tohoto důvodu byl výzkumem zkoumán jeho názor na přijetí diagnostikovaných vad jeho rodiči.

Podpora a přijetí

Respondent 3 měl v rodině podporu hlavně ze strany své matky. Ta přijala diagnostikované vady svého syna bez problémů a snažila se mu pomoci. Naproti tomu jeho otec nebral specifické poruchy učení jako něco, co by mělo zásadní dopad na člověka a kvůli čemu by se měly upravovat běžné podmínky. Jakákoliv podpora byla pouze ze strany matky a otec tyto poruchy neuznával.

Respondent 3: „Tak táta ten tohle vůbec neřešil a myslím si, že ten do dneška nebere SPU jako cokoliv, co by se mělo řešit. Jakmile to zjistila máma od pedagogicko-psychologické poradny, tak se snažila brát v potaz, že blbě čtu, že se mi pletou písmenka a když jsem doma trénoval diktáty, tak nebyla tolik přísná, že by mi vynadala za každou chybu. Byla spíš tolerantní a snažila se za mě bojovat i ve škole. Když jsem měl psát diktáty a podobný věci, tak mi domlouvala, abych mohl třeba jenom doplňovat íčka nebo jenom doplňovat písmenka místo toho, abych musel psát celé texty.“

4.3 Diskuse

V této části bakalářské práce budou zodpovězeny výzkumné otázky tohoto výzkumu a také jejich porovnání s poznatky dalších autorů. Součástí této části jsou také limity výzkumu. Vzhledem k problematice byly stanoveny čtyři výzkumné otázky.

- ***Otázka č. 1: Jak se změnil vztah v rodině po vzniku rekonstruované rodiny?***

Změny u respondentů nastaly pouze ve vztahu k biologickým rodičům a vlastním sourozencům. Po vzniku rekonstruované rodiny se vztah respondentů k vlastním sourozencům upevnil a oni se tak vzájemně sblížili. Ve vztahu k rodičům už se odpovědi respondentů lišily, ale každý z nich zaznamenal určitou změnu. U tří respondentů byla změna způsobena příchodem nového rodiče, zatímco u jednoho z respondentů se začal vztah s jeho rodičem měnit již po rozpadu původní rodiny. U jednoho respondenta došlo ke zlepšení vztahu s matkou a u druhého naopak s otcem. K negativním změnám však došlo také. U dvou respondentů byla zaznamenána negativní změna ve vztahu k otci a u jednoho respondenta k matce.

Jak bylo výše uvedeno, vztahy mezi sourozenci se vznikem nové rodiny upevnilly, což se shoduje s výsledky výzkumů Němcové (2020b) a Pochmanové (2020). Toto zjištění zmiňují také Smith (2004) a Špaňhelová (2010), kteří uvádějí, že v těžkých chvílích se dokáží sourozenci vzájemně semknout a podporovat, což může posílit jejich vztah. Ve studii Němcové (2020b) byla také nalezena shoda ohledně změn ve vztazích respondentů s jejich biologickými rodiči, ve kterých zaznamenala pozitivní i negativní změny, jako tomu bylo v tomto výzkumu. Pozitivní změny zde byly způsobeny větší spokojeností rodičů v novém vztahu, což se shoduje i s výsledky výzkumu Čigášové (2017), která podobná tvrzení našla i ve své studii. U respondentů, kde se vztah k rodičům vyvinul negativním směrem, došlo k porovnávání biologického a nového rodiče a tím k zjištění, co jim může nový rodič nabídnout. Ke stejnému porovnávání došlo i ve studii Kolejkové (2018), kde respondentky porovnávaly svého biologického a nevlastního otce a došly k závěrům, že v některých případech si až díky novému rodiči uvědomily, co jim na biologickém rodiči chybí nebo vadí.

- ***Otázka č. 2: Jak respondent v dětství vnímal příchod nového rodiče?***

Respondenti vnímali příchod nového rodiče dvěma způsoby. Mladší respondenty z obou rodin tato situace překvapila, zatímco starší respondenty nikoli. Jedna z respondentek měla dokonce tušení, že se k něčemu takovému schyluje. Po příchodu nového rodiče se u jiné respondentky objevilo vnitřní dilema dvojí loajality, které však nemělo dlouhého trvání. I přes všechny skutečnosti nikdo z respondentů svým rodičům příchod nového rodiče nevyčítal. V první rodině (rodina sester) se nevlastní rodič začal zapojovat do výchovy až po několika letech fungování nové rodiny. Naopak v druhé rodině (rodina bratrů) se nový rodič začal podílet na výchově respondentů hned po vzniku rekonstruované rodiny, ale pouze zřídka. Z počátku měli všichni respondenti problém s názory nového rodiče, kterým však postupně začali lépe rozumět a vytvořili si tak ke svým nevlastním rodičům dobrý vztah.

Tvrzení Antiera (2005), že dítě často vytuší příchod nového rodiče ještě před tím, než dojde k samotnému seznámení, je v souladu se zjištěním, že jedna z respondentek očekávala příchod nového rodiče. U respondentky 1 bylo sledováno vnitřní dilema dvojí loajality, který zmiňují Matějček (1994), Malecová (2008) a Valešová Malecová (2020). Zjištění o zapojení nevlastního rodiče do výchovy se shodují s tvrzením uvedeným v teoretické části, že by hlavním vychovatelem měl být z počátku vlastní rodič, jak uvádějí Sobotková (2007) a Pylyser et al. (2018). V jedné z rodin se do výchovy zapojil nevlastní rodič již na počátku vzniku nové rodiny, ale hlavní výchova zůstala stále na biologickém rodiči. Výsledky také ukázaly, že všichni respondenti měli z počátku problém s přijetím názorů nového rodiče nezávisle na jejich věku. To je částečně v rozporu s tvrzeními uvedenými v teoretické části, kde se podle Špaňhelové (2010) píše, že starší děti dokážou často lépe chápat nové situace než děti mladší, a i s opačným tvrzením Matějčka (1994), Matějčka a Dytrycha (2002), Malecové (2005) a Sobotkové (2007), že naopak starším dětem v období puberty dělá přijetí nevlastního rodiče největší problém. Po určité době si však všichni respondenti vytvořili se svými nevlastními rodiči dobré vztahy, což ukazují i výsledky studie Němcové (2020b), ve které všichni respondenti potřebovali určitý čas na vytvoření nového vztahu.

- ***Otázka č. 3: S jakými problémy se respondenti v rekonstruovaných rodinách setkali?***

Z výpovědí respondentů vyplynuly následující problémy:

- Dvě respondentky uvedly nedostatek peněz v rodině.
- U tří respondentů se objevil problém s přijetím nové autority.
- Jeden respondent uvedl, že pociťoval nedostatek kontaktu se svými napůl vlastními sourozenci.
- U všech respondentů se vyskytly konflikty kvůli výchově mezi biologickými rodiči a u dvou respondentů i mezi biologickým rodičem a nevlastním rodičem.
- Všichni respondenti měli pocit upřednostňování jednoho ze svých (vlastních nebo napůl vlastních) sourozenců před nimi.
- Dva respondenti žárlili na své mladší napůl vlastní sourozence kvůli pozornosti rodičů.
- Jeden respondent má dodnes se svým napůl vlastním bratrem špatný vztah.
- V jedné rodině odmítal prarodič respondentů přijmout nového rodiče svých vnoučat kvůli velkému věkovému rozdílu mezi ním a jejich matkou.

Zjištěné problémy se shodují s některými poznatky uvedenými v teoretické části práce. V rodinách se objevila dětská žárlivost, kterou uvádí také Matějček a Dytrych (2002). U respondentů se vyskytovala převážně z důvodu pocitu méněcennosti a nedostatku rodičovské pozornosti, což je v souladu s tvrzením Nováka (2009). S poznatky Novotné a Kyselé (2019) se výsledky shodují pouze z části, neboť problémy uvedené v jejich knize byly potvrzeny jen z poloviny. Respondenti se ve svých rodinách setkali se sourozeneckými problémy a odlišnými názory na výchovu, ale další problémy jako je neposlušnost dětí nebo zhoršení studijních výsledků nebylo respondenty zmíněno. V obou rodinách se vyskytl rovněž vzdor vůči přijetí nového rodiče jako autority, který byl objeven také ve studii Kolečkové (2018), a na který odkazuje i Sobotková (2007) ve své knize. Jedna z rodin se musela potýkat s problémy materiálního charakteru, které objevila také Palonciová a kol. (2019) ve svém výzkumu. Problémy se širší rodinou, které uvádějí Sauzède a Sauzède-Lagarde (2007) se objevily pouze v jedné rodině, ale setkala se s nimi i Malecová (2005) ve

svém výzkumu, kde u některých svých respondentů zaznamenala negativní reakce příbuzenstva na nové změny v rodině.

- ***Otázka č. 4: V jakých jevech se vnímání sourozenců v jedné rodině odlišuje a shoduje?***

V obou rodinách byla vidět rozdílnost pohledů jednotlivých sourozenců vyrůstajících v rekonstruované rodině. U respondentek 1 a 2 se názory shodovaly v těchto bodech:

- názor na bydlení po rozvodu – obě by se rozhodly bydlet u matky
- zpozorování manipulace od otce
- vztah k vlastnímu a nevlastnímu otci – k vlastnímu otci mají spíše neutrální vztah a k nevlastnímu otci měly z počátku negativní vztah, ale později se změnil na pozitivní vztah
- vztah k vlastním a nevlastním prarodičům – s vlastní babičkou měly vždy dobré vztahy, ale s prarodiči od otce a s nevlastními prarodiči spíše neutrální vztah
- pozitivní změna ve vztahu s vlastním sourozencem
- pohled na výchovu v rodině včetně zapojení nového rodiče – podle obou respondentek se výchově věnovala převážně matka a nevlastní otec se začal zapojovat až po několika letech
- prvotní problém s přijetím nové autority
- zmínka o nedostatku peněz v rodině
- vnímání hádek kvůli výchově
- existence neshod se sourozencem
- názor na rekonstruovanou rodinu – obě se cítily lépe v nové rodině než v té původní
- podpora v rodině – obě měly podporu v širší rodině
- názor na péči od rodičů – obě uvedly dostatek péče od matky a nevlastního otce a nedostatek péče od vlastního otce

Ve všech těchto oblastech zazněly při rozhovoru stejné nebo velmi podobné výpovědi. Avšak vyskytly se také oblasti, na které měly respondentky odlišný pohled. Mezi rozdílné body patřily:

- pohled na změny před rozvodem – respondentka 1 vnímala především hádky, ale respondentka 2 naopak úbytek komunikace
- reakce na rozvod rodičů – respondentka 1 byla pouze v nevědomosti, ale respondentka 2 si uvědomovala i pozitivní prvky
- pocity k rodičům po rozvodu – respondentka 1 vnímala negativní emoce k oběma rodičům, ale respondentka 2 pouze k jednomu z nich
- připravenost na příchod nového rodiče – respondentka 1 byla z příchodu udivena, ale respondentka 2 nikoli
- názor na příchod nového rodiče – respondentka 1 nebyla za jeho příchod ráda, ale respondentka 2 ano
- zpozorování negativních komentářů od nezadaného rodiče na druhého rodiče – pouze respondentka 1 zaznamenala jejich výskyt
- změny vztahů k biologickým rodičům po příchodu nového rodiče – u respondentky 1 se změnil vztah k oběma rodičům, ale u respondentky 2 pouze k jednomu z nich,
- opačný názor sourozenců na to, komu bylo nadřazováno
- pohled na vztah mezi nevlastním a vlastním otcem – respondentka 1 viděla spíše negativní vztah, ale respondentka 2 spíše neutrální vztah

Je zřetelné, že v této rodině převažoval podobný názor respondentek na danou problematiku. V rodině respondentů 3 a 4 už se vyskytovalo velmi podobné množství shod jako rozdílů. Mezi oblastmi, ve kterých se názory respondentů 3 a 4 shodovaly patřily:

- reakce na rozvod rodičů – oba respondenti měli pozitivní názor na rozvod
- zpozorování manipulace obou rodičů
- názor na bydlení po rozvodu – oba by se rozhodli bydlet s matkou
- pozitivní názor na příchod nového rodiče
- zpozorování negativních komentářů od nezadaného rodiče na druhého rodiče
- kladný vztah s nevlastní matkou
- vztah k vlastním a nevlastním prarodičům – oba uvedli kladné vztahy se všemi prarodiči kromě vlastního dědy od otce
- pozitivní změna ve vztahu s vlastním sourozencem
- bližší vztah se sourozencem vlastním než s napůl vlastními

- pohled na zapojení nevlastního rodiče do výchovy – oba zaznamenali zapojování nevlastní matky od počátku, ale pouze zřídka
- vyskytující se hádky kvůli výchově
- existence neshod s vlastními i napůl vlastními sourozenci
- pohled na vztah mezi nevlastní a vlastní matkou – oba viděli negativní vztah
- názor na rekonstruovanou rodinu – oba se cítili lépe v nové rodině než v té původní

Ve všech těchto bodech se názory respondentů 3 a 4 shodovaly, ale objevilo se také mnoho odlišností, mezi které se řadily:

- pohled na změny před rozvodem – respondent 3 vnímal hádky, ale respondent 4 naopak zklidnění situace
- pocity k rodičům po rozvodu – respondent 3 cítil pouze pozitivní a neutrální pocity, ale u respondenta 4 se vyskytly pozitivní i negativní pocity
- připravenost na příchod nového rodiče – respondent 3 byl z příchodu udiven, ale respondent 4 nikoli
- pohled na první setkání s novým rodičem – každý z nich při výpovědi upřednostnil jiné informace
- vztah s vlastním otcem – respondent 3 viděl zlepšení vztahu, ale respondent 4 nikoli,
- změny vztahů k biologickým rodičům po příchodu nového rodiče – respondent 3 zaznamenal změnu k oběma rodičům, ale respondent 4 pouze k jednomu z nich
- vztahy s napůl vlastními sourozenci – respondent 3 má se všemi sourozenci dobré vztahy, ale respondent 4 má s jedním z nich velmi špatný vztah
- názor na změny ve výchově – respondent 3 viděl změnu ze strany otce, ale respondent 4 nikoli
- prvotní problém s přijetím nové autority – pouze respondent 3 měl s novou autoritou problém
- shledání nedostatku kontaktu s napůl vlastními sourozenci – zmínil pouze respondent 3
- podpora v rodině – pouze respondent 3 vnímal oporu v rodině

- názor na péči od rodičů – respondent 3 shledával dostatek péče od matky, ale respondent 4 uvedl snahu matky až jako přehnanou

Z výsledků výzkumu vyplývá, že přestože respondenti vyrůstali ve stejné domácnosti se svými sourozenci, každý z nich vnímal svou rodinu odlišně, a proto se jejich názory v některých oblastech neshodují.

Výsledky tak potvrzují, že každé dítě je osobité a jedinečné. To potvrzuje názor Matějčka (1992), že rozdíly mezi sourozenci mohou být způsobeny osobností dítěte, temperamentem či jeho povahou, ale také nepochopením nebo nevhodným přístupem rodičů. Každé z dětí se tak v rodině může cítit jinak a kvůli tomu vnímat dané chvíle odlišně. S tím souhlasí i tvrzení Mikulkové (2021), že se většina sourozenců se liší povahou, vzhledem, zájmy a dovednostmi a vždy tak jde o jedinečnou bytost.

Limity výzkumu

Během realizace tohoto výzkumu byly nalezeny neočekávané limity. Některé otázky polostrukturovaného rozhovoru nebyly z počátku položeny jasně, a bylo je tak nutno doplnit dalšími podotázkami, které navedly respondenty správným směrem. Upraveno muselo být také pořadí některých otázek, aby navazovalo na výpovědi respondentů.

Předpokládána byla také větší rozmanitost odpovědí respondentů. Většina z nich však odpovídala pouze na položené otázky, což zamezilo možnosti dozvědět se další zajímavá zjištění, na které nebyly otázky předem směřovány. I přesto byly odpovědi respondentů otevřené a zodpověděly všechny potřebné informace pro cíl této práce. Zároveň to také zabránilo zbytečnému odklonu, který by nemusel přinést podstatné informace pro tento výzkum.

Závěr

Rekonstruovaná rodina zahrnuje velké množství rodinných příslušníků, z čehož vyplývá velké množství vztahů, které členové těchto rodin udržují. Přijmout nového člověka do rodiny a vybudovat si k němu kladný vztah není pro žádného člena rodiny jednoduché. Každý jedinec vnímá novou rodinu jinak a nelze tak jednoznačně shrnout, s jakými problémy se v rodině setká nebo s jakými oblastmi nebude mít vůbec žádné potíže.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat vzpomínky a názory sourozenců na vyrůstání v rekonstruované rodině a porovnat jejich výpovědi a nalézt možné rozdíly a podobnosti v jejich pohledech na danou situaci. Tyto cíle práce byly splněny. K jejich naplnění bylo využito hloubkového polostrukturovaného rozhovoru, který umožnil získat objektivní a podrobné informace. Zasluhou respondentů tak bylo možné nahlédnout na obě rekonstruované rodiny ze dvou perspektiv a jejich pohledy následně porovnat.

Tato práce tak poskytuje pohled čtyř respondentů ze dvou různých rekonstruovaných rodin a popisuje podobnosti a odlišnosti mezi respondenty v rámci těchto rodin. Dále uvádí výčet konkrétních problémů, které respondenti zaznamenali ve svých rodinách a potvrzuje možnost výskytu dítěte se specifickými poruchami učení v rekonstruované rodině. Z celé práce vyplývá, že i sourozenci vyrůstající ve stejném rodinném prostředí, mohou situaci vnímat odlišně a nelze tak na ně nahlížet pouze z jednoho úhlu pohledu.

Vzhledem k tomu, že rekonstruované rodiny se v naší společnosti stávají stále častějším typem rodiny, lze vyloučit, že se v nich nachází pouze intaktní děti. I v rekonstruovaných rodinách se vyskytují děti se speciálními vzdělávacími potřebami, což potvrzuje i tento výzkum. Nemusí se vždy však jednat pouze o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, ale může jít i o jakékoliv jinak závažné znevýhodnění. Tato práce tak může být přínosná v oblasti speciální pedagogiky, aby pomohla zorientovat se ve fungování rekonstruované rodiny, a tím upozornila na možné situace, se kterými se rekonstruovaná rodina potýká, a které by mohly mít negativní dopad na dítě.

V tomto tématu by se mohlo pokračovat navazujícím kvantitativním výzkumem, který by mohl být zaměřený na větší výzkumný vzorek a přinesl by tak větší množství pohledů respondentů na podobnosti a odlišnosti mezi sourozenci v rekonstruované rodině. Následně

by tak bylo možné vyvodit závěry, které by ukázaly, zda je možné shrnout, ve kterých oblastech se názory sourozenců rozcházejí častěji a jaké konkrétní vlivy tyto rozdíly způsobují.

Seznam použitých informačních zdrojů

- AHRONS, C.R. Family Ties After Divorce: Long-Term Implications for Children. *Family process*. 2007, roč. 46, č. 1, s. 53-65.
- ANTIER, E. *Dítě toho druhého*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-946-1.
- BARVÍKOVÁ, J., PALONCYOVÁ, J. Jak se žije v rekonstituovaných rodinách a co potřebují? *Fórum sociální politiky*. 2019, č. 5, s. 4-9.
- ČIGÁŠOVÁ, K. *Vztahy mezi členy nevlastních rodin*. Online, Magisterská diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta filozofická, Katedra psychologie, 2017. Dostupné z: <https://theses.cz/id/p3rlsa/>. [cit. 2024-03-04].
- EDWARDS, R. Creating 'stability' for children in step-families: time and substance in parenting. *Children & society*. 2002, roč. 16, č. 3, s. 154-167.
- GANONG, L., COLEMAN, M. *Stepfamily Relationships: Development, Dynamics, and Interventions*. Boston, MA: Springer US, 2017. ISBN 978-1-4899-7702-1.
- GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-6980-6.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.
- KOLEJKOVÁ, M. *Proces vyrovnávání se s nevlastním otcem v rekonstruované rodině zapříčiněné rozvodem*. Online, Bakalářská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogických věd, 2018. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/gt1ro/Bakalarska_prace_Kolejkova.pdf. [cit. 2024-03-22].
- KRATOCHVÍL, S. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-646-9.
- KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-332-3.

MALECOVÁ, B. *Aspekty ovplyvňujúce kvalitu života v rekonštruovanej rodine*. Online, Diplomová práca. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, Fakulta pedagogická, Katedra léčebné pedagogiky, 2005. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/335172492_ASPEKTY_OVPLYVNUJUCE_KVALITU_ZIVOTA_V_REKONSTRUOVANEJ_RODINE. [cit. 2024-09-11].

MALECOVÁ, B. *Stigmatizácia rekonštruovaných rodín a jej pedagogické súvislosti*. Disertační práce. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky, 2009.

MALECOVÁ, B. Špecifiká vzťahov a výchovy v rekonštruovanej rodine. In *Výzvy znalostnej a učiacej sa society pre edukologickú koncepciu a implementáciu inováčných zmien v slovenskom školstve 2*. Bratislava: STU, 2008, s. 50-65. ISBN 978-80227-2898-0.

MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-042-5236-2.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

MATOUŠEK, O. *Děti a rodiče v rozvodu: Děti v rozvodové situaci*. Online. Metodický portál RVP.CZ. 2016. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/20797/deti-a-rodice-v-rozvodu-deti-v-rozvodove-situaci.html#>. [cit. 2023-11-24].

MIKULKOVÁ, M. *Hlavu vzhůru po rozvodu?!: cesta k fungujícímu rodičovskému týmu*. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-1702-4.

NĚMCOVÁ, M. Vztahy mezi členy znovusložených rodin. *Psychologie pro praxi*. 2020, roč. 55, č. 1, s. 37-54. (a)

NĚMCOVÁ, M. *Sourozenecké vztahy v doplněných rodinách*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra psychologie, 2018. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/100582/130227440.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-12-06].

- NĚMCOVÁ, M. *Vztahy mezi členy znovusložených rodin a osobní pohoda dítěte*. Online, Diplomová práce. Praha, 2020. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122947/120369200.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-03-22]. (b)
- NOVÁK, T. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4110-9.
- NOVÁK, T. *Žárlivost – jak ji zvládat*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2578-9.
- NOVÁK, T., PRŮCHOVÁ, B. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1449-3.
- NOVOTNÁ, I. *Průzkum: Proč si samoživitelky často nedokážou najít nového partnera?* Online. Vaše výživné. Praha: Asociace neúplných rodin, 2017. Dostupné z: <https://www.vasevyzivne.cz/pruzkum-proc-si-samozivitelky-casto-nedokazou-najit-noveho-partnera-3/#>. [cit. 2023-10-12].
- NOVOTNÁ, K., KYSELÁ, I. *Moje děti, tvoje děti, naše šťastná rodina*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-2891-9.
- PACEY, S. Step change: the interplay of sexual and parenting problems when couples form stepfamilies. Online. *Sexual and Relationship Therapy*. 2005, roč. 20, č. 3, s. 359-369. ISSN 1468-1994. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14681990500141899>. [cit. 2023-11-09].
- PALONCYOVÁ, J.; BARVÍKOVÁ, J.; HÖHNE, S.; KUCHAROVÁ, V.; NEŠPOROVÁ, O. *Rekonstituované rodiny*. Praha: VÚPSV, 2019. ISBN 978-80-7416-345-6.
- POCHMANOVÁ, V. *Aspekty života v rekonstruované rodině z pohledu dítěte*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky, 2022. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/176573/130341175.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page33>. [cit. 2024-03-21].
- POUPĚTOVÁ, Š. *Netrapte se po rozvodu*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2046-3.

PYLYSER, C; BUYSSE, A; LOEYS, T. Stepfamilies Doing Family: A Meta-Ethnography. Online. *Family Process*. 2018, roč. 57, č. 2, s. 496-509. ISSN 0014-7370. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/famp.12293>. [cit. 2024-03-13].

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

SAUZÈDE, J., SAUZÈDE-LAGARDE, A. *Spokojené soužití v nové rodině*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-295-9.

SMITH, H. *Děti a rozvod*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-906-2.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

STRAUSS, A. L., CORBIN, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-858-3460-X.

SYCHROVÁ, A. Dítě a jeho rodiče v souvislosti s rozvodem. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*. 2019, roč. 18. č. 3, s. 115-125.

ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VALEŠOVÁ MALECOVÁ, B. Aspekty stigmatizácie rekonštruovaných rodín a nevlastných rodičov a ich súvislosť s fenomenom rešpektu a (seba)úcty. In: KVĚTOŇOVÁ, Lea – NĚMEC, Zbyněk – PELCOVÁ, Naděžda – ZICHA, Zbyněk. *Lze vychovávat k úctě a sebeúctě?* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, s. 187-213. *Studia didactica II*. ISBN 978-80-7603-185-2.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vzor informovaného souhlasu

Příloha č. 2: Otázky polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č. 3: Zakódovaný rozhovor s respondentkou 1